

KANSALLINEN TOIMINTASUUNNITELMA TIETOYHTEISKUNNAN INFRASTRUKTUURIN PARANTAMISEKSI

PERIAATEPÄÄTÖKSEN VALMISTELU

Hallitus käsitteli 17.9.2008 iltakoulussaan ehdotusta ”Laajakaista kaikkien ulottuville – kansallinen toimintasuunnitelma tietoyhteiskunnan infrastruktuurin parantamiseksi”. Hallitus linjasi, että ehdotusta valtioneuvoston periaatepäätökseksi käsitellään talouspoliittisessa ministerivaliokunnassa ja se annetaan vuoden 2008 aikana.

Hallituksen iltakoulun jälkeen selvitysmiehen ehdotus on ollut laajalla lausuntokierroksella. Saadut lausunnot on julkaistu liikenne- ja viestintäministeriön verkkosivuilla osoitteessa <http://www.lvm.fi/web/fi/tyoryhmat>. Lausuntokierroksen ja muiden ministeriöiden kanssa käytyjen keskustelujen perusteella ehdotusta valtioneuvoston periaatepäätökseksi on selkeytetty ja täsmennetty erityisesti toimintasuunnitelman rahoituksen sekä laajakaistatuen hallintomallin osalta.

Talouspoliittinen ministerivaliokunta käsitteli ehdotusta kokouksessaan 25.11.2008 ja puolsi sen hyväksymistä valtioneuvostolle.

TOIMINTASUUNNITELMAN KESKEINEN SISÄLTÖ JA TALOUDELLISET VAIKUTUKSET

Taustaa

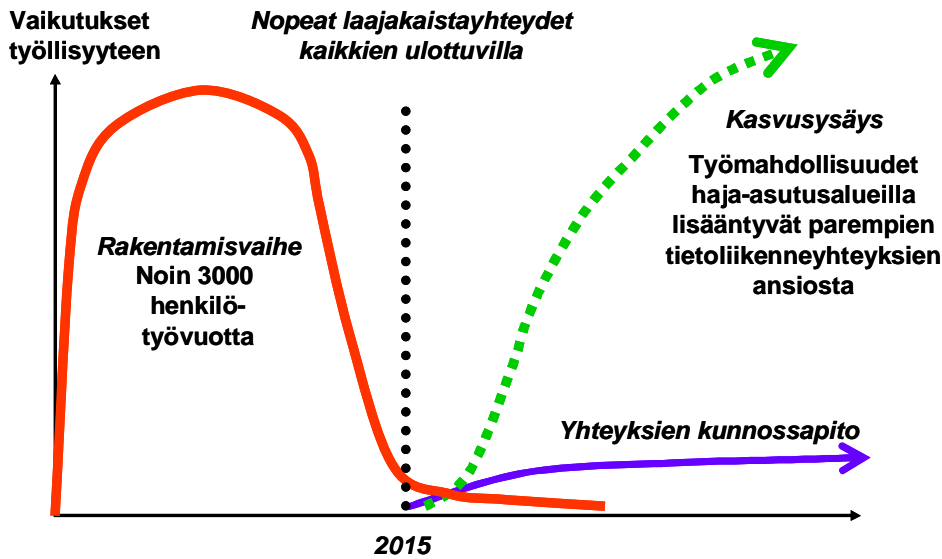
Laajakaistahankkeen tavoitteena on, että ensimmäisessä vaiheessa kaikkiin vakinaiisiin asuntoihin sekä yritysten ja julkisenhallinnon vakinaiisiin toimipaikkoihin taataan mahdollisuus laajakaistayhteyteen, jonka välityskyky on keskimääräiseltä nopeudeltaan vähintään 1 megabitti sekunnissa.

Toisen vaiheen tavoitteena on, että lähes kaikki (yli 99 prosenttia) vakinaiset asunnot sekä yritysten ja julkishallinnon vakinaiset toimipaikat ovat vuoden 2015 loppuun mennessä enintään kahden kilometrin päässä vähintään 100 Mbit/s yhteydestä. Taajamiin nopeat laajakaistayhteydet syntynevät aiotussa aikataulussa markkinaehtoisesti ja näin päästään noin 95 prosentin väestöpeittoon.

Nyt esillä olevassa hankkeessa laajakaistayhteydet on tarkoitus osittaisella julkisella tuella ulottaa myös haja-asutusalueille niin, että väestöpeitto nousee tavoiteltuun yli 99 prosenttiin. Hankkeessa arvioidaan rakennettavan laajakaistayhteyksiä noin 200 milj. € arvosta.

Vaikutukset kansantalouteen ja työllisyyteen

Laajakaistahanke työllistää sekä uusien yhteyksien rakentamisen aikana että niiden käyttöönoton jälkeen.

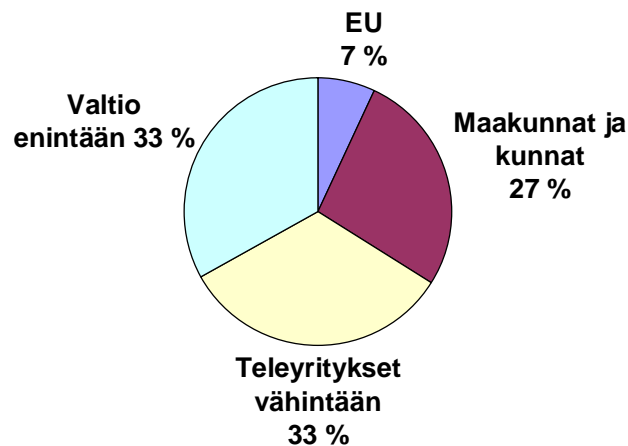
Arvoltaan 200 miljoonan euron laajakaistahankkeen rakennusvaiheen työllistävyys on noin 3 000 henkilötyövuotta. Kuuden vuoden aikana toteutettuna rakentaminen työllistää vuosittain keskimäärin 500 henkilöä ("Rakentamisen yhteiskunnalliset vaikutukset – rahavirrat ja työllistävyys"; kalvosarja, VTT, RT Rakennusteollisuus ry, 2008). Noin puolet työpaikoista syntyy rakennustyömaille ja toinen puoli rakentajille materiaaleja toimittaviin ja palveluja tarjoaviin yrityksiin. Hankkeen valmistuttua myös yhteyksien kunnossapitoon tarvitaan työvoimaa. Rakentamisvaiheeseen verrattuna kunnossapidon työvoimatarve on kuitenkin pieni.

Rakennusvaihetta enemmän työllisyyttä parantaa laajakaistainvestoinnin aiheuttama kasvusysäys. Tällä tarkoitetaan tavaroiden ja palvelujen kysynnän kasvua tietoliikenneyhteyksien paranemisen seurauksena ja tämän ansiosta syntyviä työpaikkoja. Tällä tavoin syntyvien työpaikkojen määrän arviointi ilman raskaita tutkimusmenetelmiä on vaikeaa, mutta työllistävyysvaikutus on joka tapauksessa moninkertainen rakentamisvaiheeseen verrattuna ja luonteeltaan pysyvä.

Valtiontaloudelliset vaikutukset

Ensimmäisen vaiheen tavoitteen saavuttamisen ei arvioida aiheuttavan kustannuksia valtiolle. Lain-säädäntö tulee sisältämään mahdollisuuden kohtuuttomien nettokustannusten korvaamiseen teleyritykselle, mutta lähtökohtana pidetään, että teleyritykset toteuttavat yleispalveluvelvoitteet myös jatkossa ilman julkista rahoitusta.

Vuoden 2015 tavoitteen osalta valtion osuus laajakaistahankkeen kustannuksista on enintään kolmannes eli 66 milj. €.

Tarvittavat määrärahat osoitetaan valtion talousarviosta liikenne- ja viestintäministeriön kehyksiin lisäten. Vuosina 2010–2015 määrärahatarve on 11 milj. € vuodessa. Valtion rahoituksen ehtona on, että maakuntien liitot ja kunnat omalta osaltaan toimivat periaatepäätöksen mukaisesti ja Euroopan komissio hyväksyy valtiontuen.

Taajuushuutokauppojen kokeilu taajuusalueella 2,5–2,69 GHz lisää valtion tuloja vuosina 2010–2024 jonkin verran. Huutokauppatulojen määrää on mahdotonta etukäteen tarkasti arvioida. Ruotsin ja Norjan vastaavissa huutokaupoissa on kerätty 230 miljoonan ja 25 miljoonan euron huutokauppatuotot, mikä Suomen väkilukuun suhteutettuna saattaisi merkitä 30–130 miljoonan euron tuloja 15 vuoden ajanjaksolle porrastettuna.

Vaikutukset teleyritysten asemaan

Ensimmäisen vaiheen tavoitteen osalta Viestintävirasto määrää tietyt teleyritykset tarjoamaan keskimääräiseltä nopeudeltaan vähintään 1 Mbit/sek laajakaistayhteyden kaikille asuinpaikasta riippumatta. Jos palvelun tarjonta asiakkaalle kohtuullisella hinnalla muodostuu teleyritykselle kokonaisuutena ottaen kohtuuttomaksi, Viestintävirasto arvioi nettokustannukset ja kohtuuttomat nettokustannukset korvataan teleyritykselle viestintämarkkinalain mukaisesti. Lähtökohtana kuitenkin pidetään, että teleyritysten velvoitteet eivät aiheuta kohtuutonta nettokustannusta ja että teleyritykset myös jatkossa toteuttavat yleispalveluvelvoitteet ilman julkista rahoitusta.

Toisen vaiheen tavoite antaa teleyrityksille mahdollisuuden saada haja-asutusalueilla tapahtuviin investointeihin julkista tukea. Toimintasuunnitelma ei velvoita teleyrityksiä rakentamaan kannattamattomia yhteyksiä. Toimintasuunnitelman mukaiset toimet kuitenkin vähentävät olennaisesti yritysten investointiriskejä harvaan asutuimmilla alueilla ja siten edesauttavat verkkojen ulottamista markkinaehtoisestikin kauemmaksi taajamien ulkopuolelle. Tuetut yhteydet luovat lisäkysyntää myös markkinaehtoisesti kannattavien nopeiden laajakaistayhteyksien kautta jaettaville palveluille. Yrityksen kannalta tuettu runkoverkkoyhteys on kannattavaa rakentaa rahoitusosuuden suhteessa (enintään 67 % rakennuskustannuksista) markkinaehtoisesti suunniteltua pidemmälle tai vastaavassa suhteessa harvemmassa asuvien kotitalouksien ulottuville. Todellinen kysyntätarve luo myös alueellisia yhteistyömuotoja, jotka ovat edelleen omiaan vähentämään teleyrityksen investoinnin riskejä. Myös televerkoston yhteisrakentamista mm. vesijohto-, sähkö- ja viemäriverkoston rakentamisen yhteydessä edistetään.

Harvimmin asutuille alueille suunnattu julkinen yritystuki saattaa olla helpoiten sellaisten teleyritysten hyödynnettävissä, jotka jo toimivat alueella tai sen läheisyydessä. Mutta myös muille tulisi varmistaa mahdollisuus halutessaan osallistua yritystuella rakennettavien kuituyhteyksien rakentamiskilpailuun.

Taajuushuutokauppakokeilu sekä mahdollinen televerkon tasausmaksu lisäävät jonkin verran teleyritysten maksuja. Niiden vaikutus teleyritysten talouteen ja laajakaistapalvelun hintaan on kuitenkin vähäinen. Tasausmaksun tuotto käytetään televerkon parantamiseen ja se palautuu yrityksille, joilta televerkon parantamistyöt tilataan. Huutokauppakokeilu toisaalta joustavoittaa taajuuksien käyttöä kyseisellä taajuusalueella, mikä puolestaan hyödyttää teleyrityksiä.

Vaikutukset telemarkkinoihin ja palveluiden tarjontaan

Ensimmäisen vaiheen tavoitteen ei odoteta vaikuttavan merkittävästi telemarkkinoihin kokonaisuutena. Vähintään 1 megabitin sekunnissa mahdollistava laajakaistayhteys on nykyisin huomattavan valtaosan saatavilla eikä verkkojen lisärakentaminen tältä osin tule aiheuttamaan kokonaisuuden kannalta merkittäviä lisäinvestointeja.

Vuoden 2015 tavoitetason edellyttämä laajakaistatuki saattaisi vaikuttaa teleyritysten investointisuunnitelmiin. Julkinen tuki järjestetään kuitenkin siten, että se aiheuttaa mahdollisimman vähän häiriöitä markkinoilla. Tämä edellyttää mm. tekniikkaneutraalisuutta ja yritystuista annettujen säännösten tarkkaa noudattamista. Keskeistä on kiinnittää huomiota siihen, että yritystuki suunnataan vain sellaisen todellisen kysynnän mukaan, jota kaupallinen tarjonta ei miltään osin kohtaa.

Nopeat laajakaistayhteydet sallivat nykyistä huomattavasti laajemman ja monipuolisemman palvelutarjonnan laajakaistaverkoissa. Pitkällä aikavälillä voitaisiin muun muassa kysymystä maanpäällisen televisiojakelun tulevaisuudesta tarkastella ja tehdä tarvittavia toimitusparatkaisuja. Samalla voidaan arvioida televisiotoiminnan muita kehitysnäkymiä, mm. teräväpiirtotelevision vaatimia viestintäpoliittisia toimenpiteitä. Erittäin nopeiden laajakaistaverkkojen leviäminen olisi omiaan edistämään kilpailua ja nykyistä kevyempiä rakenteita televisio-ohjelmistojen jakelussa. Jos erittäin nopeat laajakaistayhteydet saadaan kaikkien suomalaisten saataville ja samaan aikaan onnistutaan lisäämään kilpailua maanpäällisissä televisioverkoissa, televisiojakelussa olisi lähes kaikkialla Suomessa vähintään kolme kilpailevaa verkko-operaattoria. Kilpailu alentaisi jakelukustannuksia ja toisi alan toimijoille mahdollisuuden rikastuttaa sisältötarjontaa.

Yleisradio Oy vastaa julkisesta palvelusta televisio- ja radiotoiminnassa. Julkisen palvelun tehtäviin kuuluu mm. palvelun tuominen yhtäläisen ehdoin kaikkien saataville. Vasta televisiopalvelun välittämiseen riittävän tietoliikenneyhteyden saatavuus jokaisessa kotitaloudessa tekee mahdolliseksi yleisen televerkoston käytön laajamittaisesti julkisen palvelun tarjontaväylänä.

Yksi palveluiden tarjonnan kannalta keskeinen kysymys on verkkojen avoimuus. Hallinnonalalla on käynnissä erillinen selvitys siitä, miten julkisella tuella rakennettuun verkkoon pääsy järjestetään avoimeksi kaikille palveluntarjoajille ja miten edistetään eri verkkoinfrastruktuurin ylläpitäjien (televerkostot, sähkön jakeluverkot, vesijohtoverkot) yhteistyötä kuituverkkoja rakennettaessa.

Huutokauppojen käyttöönotolla olisi vaikutuksia telemarkkinoihin. Suomessa radiotaajuuksien käyttöoikeuksia ei aikaisemmin ole jaettu huutokaupalla. Tämän vuoksi pidetään tarpeellisena järjestää kokeilu, jonka tarkoituksena on hankkia kokemuksia ja arvioida sen perusteella huutokauppojen hyötyjä ja haittoja.

Vaikutukset kuluttajan asemaan

Ensimmäisen vaiheen tavoitteen toteutuminen parantaa huomattavasti niiden kuluttajien asemaa, joiden saatavilla ei tällä hetkellä ole lainkaan laajakaistayhteyttä tai jonka nopeus on niin alhainen, että se ei mahdollista sujuvaa sähköistä asiointia.

Vuoden 2015 tavoitteen avulla luodaan lähes kaikille kansalaisille mahdollisuus erittäin nopeisiin laajakaistayhteyksiin. On hyvin mahdollista, että vuonna 2015 suurelle osalle kotitalouksista tarjotaan kaupallisin ehdoin jopa useiden kymmenien megabittien yhteysnopeuksia langattomilla teknologioilla. Samaan aikaan kuitenkin alueelliset erot viestintäpalvelujen tarjonnassa maan eri osien välillä kasvavat. Valokuidulla tai muulla siihen rinnasteisella runkoverkolla pystytään pysyvästi tasoittamaan alueellisia eroja ja mahdollistetaan erittäin nopeat yhteydet myös haja-asutusalueilla. Käyttäjä hankkii tarvitsemansa tilaajayhteytensä jatkossakin omalla kustannuksellaan valitsemaltaan teleyritykseltä tai muulta toimittajalta.

Vaikutukset kuntien ja maakuntien asemaan

Ensimmäisen vaiheen toimilla ei ole vaikutusta kuntien ja maakuntien talouteen. Vuoden 2015 tavoitetason edellyttämissä toimenpiteissä kunnat ja maakunnat yhdessä EU:n rakennerahastojen kanssa maksaisivat yhden kolmasosan laajakaistahankkeen edellyttämistä investoinneista. Se tarkoittaisi koko valtakunnan tasolla arviolta 11 miljoonan euron vuotuisia kustannuksia. Merkittävä ero verrattuna vuoden 2004 laajakaistastrategiaan on kuitenkin, että valtio osallistuu tässä toimintasuunnitelmassa hankkeen toteuttamiseen yhtä suurella osuudella kuin kunnat, maakunnat ja rakennerahastot yhteensä. Osallistuminen toimintasuunnitelman toteuttamisen edellyttämiin suunnittelu-, kilpailutus- ynnä muihin tehtäviin vaatii maakunnilta ja kunnilta jonkin verran henkilöstöresursseja.

PERIAATEPÄÄTÖKSEN YKSITYISKOHTAISET PERUSTELUT

Toimintasuunnitelman tavoite

1. Viestintäinfrastruktuurin kehitys koko maassa varmistetaan siten, että kaikilla kansalaisilla ja yrityksillä on asuin- ja sijaintipaikastaan riippumatta mahdollisuus tietoyhteiskunnan palvelujen käyttöön niiden tarjonnan mahdollistamalla ja omien tarpeidensa vaatimalla tavalla.

Toimintasuunnitelman mukaisin toimin:

parannetaan yleistä televerkostoa siten, että käyttäjät voivat saada siitä tietoyhteiskuntapalveluiden käyttämiseksi riittäviä tilaajayhteyksiä

varmistetaan, että laajakaistapalvelut ovat hinnaltaan kohtuullisia sekä

järjestetään toimenpiteitä varten tarvittava valtion osuus rahoituksesta.

Teleyritykset kehittävät yleistä televerkostoa kaupallisesti. Palveluita tarjotaan kysynnän mukaisesti eikä täysin kattavaa televerkosta siksi synny koko maahan markkinaehtoisesti. On monia viestintäpoliittisia keinoja sen varmistamiseksi, että tavoitetaso saavutetaan. Toimintasuunnitelma koskee näiden keinojen käyttöä.

Pääministeri Matti Vanhasen II hallituksen hallitusohjelman mukaan

”Hallitus parantaa nopeiden yhteyksien saatavuutta edistämällä valokaapelien ja langattomien verkkojen rakentamista sekä kehittää tietoyhteiskunnan palveluinfrastruktuuria. Monipuolisten ja korkealaatuisten viestintäpalveluiden saatavuus varmistetaan koko maassa edistäen verkkojen kehitystä myös julkisin varoin alueilla, jonne ei synny kaupallista tarjontaa. Tavoitteena on tuottaa kansalaisten ja yritysten käyttöön kattavat ja helppokäyttöiset arjen toimintoja helpottavat julkiset palvelut.”

Vuoden 2010 tavoitteena on 1 MBit kaikille

2. Lainsäädännöllä ja toimilupapolitiikalla varmistetaan, että vuonna 2010 jokaisessa vakinaisessa asunnossa sekä yrityksen ja julkishallinnon organisaation vakinaisessa toimipaikassa voidaan käyttää sujuvasti sähköisiä asiointipalveluita, siirtää sujuvasti digitaalisia kuvia ja ladata digitaalista musiikkia ja videoleikkeitä.

Teknisesti näiden palveluiden käyttö edellyttää kiinteää tai langatonta tilaajayhteyttä, jonka tulevan liikenteen välityskyky on keskimääräiseltä nopeudeltaan vähintään 1 megabitti sekunnissa.

Tällä hetkellä lähes kaikkiin 2,4 miljoonan kotitalouteen ja 250 000 yrityksen vakituiseen toimipaikkaan on mahdollista saada teleyritysten tarjoamin vakioratkaisuun laajakaistainen tilaajayhteys (256 kbit/s)¹. Tämä perustaso riittää mm. sähköpostin lähettämiseen ja vastaanottoon ja Internetin selailuun, mutta ei riitä sujuvaan sähköisen asiointiin, kuvien siirtoon eikä musiikin ja videoleikkeiden lataukseen.

Haja-asutusalueiden ja taajamien tarjonta poikkeaa toisistaan huomattavasti. Taajamissa on saatavilla yleisesti jopa 100 megabitin yhteyksiä keskenään kilpailevilta teleyrityksiltä. TeliaSonera Finland Oyj (jäljempänä TeliaSonera) on merkittävin haja-asutusalueiden viestintäpalveluiden tarjoaja Suomessa. TeliaSonera ilmoitti helmikuussa 2008 päätöksestään tarjota noin 53 000 kiinteän verkon asiakkaalleen erikseen mainituilla alueilla puhe- ja tietoliikenneyhteydet muun kuin perinteisen kiinteän puhelinverkon kautta. Liikenne- ja viestintäministeriö pyysi yhtiöltä seikkaperäisen sitoumuksen siitä, mihin toimiin yhtiö ryhtyy sen varmistamiseksi, ettei yhtiön ilmoittamista toimista aiheudu kenellekään oikeudenmenetyksiä. TeliaSonera toimitti liikenne- ja viestintäministeriölle maaliskuussa 2008 sitoumuksen. Siinä yhtiö ilmoittaa sitoutuvansa siihen, että sen kaikilla nykyisillä asiakkailla säilyvät käytössä olevat puhpalvelut ja laajakaistayhteydet siihen saakka, kunnes korvaava langaton ratkaisu on saatavilla. Lisäksi yhtiö sitoutuu siihen, että kaikissa kunnissa, joissa TeliaSoneralla on viestintämarkkinalain mukainen yleispalveluvelvoite, asiakkaat saavat velvoitteen mukaiset puhpalvelut ja Internet-yhteyden.

Toinen merkittävä viestintäpalvelujen tarjoaja Elisa Oyj ilmoitti elokuussa 2008 keskittävänsä laajakaistatarjontansa kasvukeskuksiin ja vetäytyvänsä muualta. Vetäytyminen koskee myös keskisuuria kaupunkeja kuten Mikkeliä, Seinäjokea ja Poria.

Ehdotetaan vuoden 2010 ottamista toimintasuunnitelman ensimmäiseksi tavoiteajankohdaksi, koska toimintasuunnitelman mukainen lainsäädäntötyö, hallinnolliset toimet ja kaupallisen toiminnan muuttaminen niiden mukaiseksi vaativat aikaa.

Tavoitetasoksi asetetaan sellainen laajakaistainen langaton tai langallinen tilaajayhteys, jolla voidaan käyttää sujuvasti sähköisiä asiointipalveluita ja esimerkiksi siirtää sujuvasti digitaalisia kuvia ja ladata digitaalista musiikkia ja videoleikkeitä. Teknisesti näiden palveluiden käyttö edellyttää kiinteää tai langatonta tilaajayhteyttä, jonka tulevan liikenteen välityskyky on keskimääräiseltä nopeudeltaan vähintään 1 megabitti

¹ Kotitalouksien telepalveluiden alueellinen saatavuus 2008. Liikenne- ja viestintäministeriön julkaisuja 37/2008

sekunnissa verkosta tilaajalle. Tavoitteeksi on pidemmällä aikavälillä otettava riittävän hyvä yhteysnopeus myös tilaajalta lähtevälle tietoliikenteelle. Tietoyhteiskunnan palvelujen kannalta riittävään ja symmetriseen yhteysnopeuteen päästään toteuttamalla jäljempänä esitetyn vuoden 2015 tavoitetaso.

Haja-asutusalueella vuoden 2010 tavoitetason saavuttaminen taloudellisesti mielekkäällä tavalla edellyttää myös langattoman tekniikan käyttöä. Jäljempänä esitettyjen toimien toteuttamisen jälkeen jokaiseen vakinaiseen asuntoon sekä yrityksen ja julkishallinnon organisaation vakinaiseen toimipaikkaan on saatavissa vuonna 2010 vähintään 1 megabitin tilaajayhteys.

Toimintasuunnitelma tähtää voimassa olevan viestintämarkkinalain ja Euroopan unionin yleispalvelulainsäädännön hengessä vain vakinaisten asuntojen sekä yritysten ja julkishallinnon organisaatioiden vakinaisten toimipaikkojen palvelutason varmistamiseen. Se ei suoranaisesti varmista kaikkien vapaa-ajan asuntojen tulemistä laajakaistan piiriin. Käytännössä tavoitetaso toisi 1 megabitin yhteyden saataville lähes kaikkiin vapaa-ajan asuntoihinkin.

Vuoden 2010 tavoitetaso varmistetaan toimilupasäätelyä tarkistamalla ja muuttamalla yleispalvelua koskevaa lainsäädäntöä.

Toimilupavelvoitteet tarkistetaan

3. Valtioneuvoston myöntämät televerkko yritysten toimiluvat tarkistetaan ja mahdollisten uusien toimilupien velvoitteet asetetaan siten, että vuoden 2010 tavoitetaso saavutetaan. Merkittävimmän haja-asutusalueen viestintäpalveluiden tarjoajan UMTS-toimiluvan muutos pannaan voimaan vuoden 2010 alusta.

Mahdollisuudet toimilupasäätelyyn ovat rajalliset. Lain mukaan toimiluvanvaraista teletuotintaa on ainoastaan sellaisten televerkkojen tarjonta, joista tarjotaan langattomia tilaajayhteyksiä.

Tällä hetkellä matkaviestintötoimiluvissa ei ole täsmällisiä peittoaluevaatimuksia lukuun ottamatta Digita Oy:lle (jäljempänä Digita) myönnettyä @450-verkon toimilupaa. Toimiluvissa saattaisi kuitenkin olla perusteltua määritellä verkkojen peittoaluevaatimukset nykyistä täsmällisemmin, jotta riittävä palvelutaso voidaan turvata kansalaisille.

Ehdotetaan, että palvelutason turvaamiseksi TeliaSoneralle verkkopalvelun tarjontaan UMTS-matkaviestinverkossa myönnettyyn toimilupaan lisätään yhtiön jo antamalla suostumuksella (TeliaSoneran kirje 12.3.2008, liikenne- ja viestintäministeriön vastaus 30.5.2008) laajakaistapalvelua (1 Mbit/s) koskeva velvoite, joka tulee sovellettavaksi, jos yhtiö ei voi osoittaa, että vastaava palvelutaso pystytään toteuttamaan muulla tekniikalla. Toimiluvan muutos tulisi voimaan 1.1.2010.

Viestintävirasto on selvittänyt teknisiä mahdollisuuksia osoittaa Digitan @450-verkolle yksi uusi taajuuskanava. Selvityksen perusteella lisätaajuuskanava olisi osoitettavissa tietyin maantieteellisin rajauksin. Ehdotetaan, että lisäkanava myönnettäisiin

niille alueille, joilla se on teknisesti mahdollista siten, että samassa yhteydessä yhtiön toimilupaan jo sisältyvää peittovelvoitetta laajennetaan.

Valtioneuvosto myöntäne seuraavaksi toimilupia 2,5–2,69 GHz:n taajuusalueelle, jolla verkon rakentamiskustannukset ovat verrattain korkeat ja joka soveltuu teknisten ominaisuuksiensa puolesta parhaiten hyvin korkeiden yhteysnopeuksien tarjoamiseen taajamissa. Toimilupiin liitettävä toiminnan aloittamisvelvoite tulisi laatia siten, että myönnettävä taajuudet tulisi ottaa määräajassa käyttöön erikseen määriteltävän peiton mukaisesti.

Toinen uusi taajuusalue, jota voidaan käyttää langattomien laajakaistapalveluiden tarjoamiseen, on analogiselta televisiolähetystoiminnalta vapautunut UHF 790–862 MHz. Jo kesäkuussa 2008 annetulla asetuksella (441/2008) tämä taajuusalue on osoitettu laajakaistaisille digitaalisille matkaviestinverkoille. Taajuusalue sopii ominaisuuksiensa puolesta hyvin kattavan verkon rakentamiseen. Kun toimiluvat tälle taajuusalueelle myönnetään, tulee arvioida mahdollisuutta ottaa toimilupiin vaatimus erittäin korkeasta väestöpeitosta.

Laajakaista säädetään yleispalveluksi

4. Viestintämarkkinalakia muutetaan siten, että määritellään vuoden 2010 tavoitetaso yleispalveluksi, jota yleispalveluvelvollinen teleyritys on velvollinen tarjoamaan vakinaisiin asuntoihin ja yritysten toimipaikkoihin kohtuullisella hinnalla viimeistään vuonna 2010.

Määrittely on tekniikkariippumaton, joten yleispalvelu voidaan toteuttaa kiinteänä tai langattomana yhteytenä. Lain tulee tehdä mahdolliseksi se, että yleispalvelun määrittelyä tarvittaessa muutetaan tietoyhteiskuntakehityksen vaatimalla tavalla.

Lain nojalla Viestintävirasto määrää kullakin alueella yleispalveluvelvollisen teleyrityksen, jonka on tarjottava yleispalveluvelvoitteen mukaiset palvelut.

Yleispalveluvelvoitteen mukaisen Internet-yhteyden nopeusvaatimus on nyt vain 30 – 50 kilobittiä sekunnissa. Se ei enää ole riittävä tietoyhteiskunnan palvelujen käyttämiseen, mitä osoittaa parhaiten se, että huomattava valtaosa Internet-yhteyksistä toteutetaan nykyisin paljon tätä nopeampina laajakaistayhteyksinä.

Yleispalvelu tulee määritellä tekniikkariippumattomasti ja markkinoiden dynamiikkaa kunnioittaen. Olennaista on käyttäjän palvelutaso eikä sen tarjontaan käytetty tekniikka. Yleispalvelun määrittäminen suuremmaksi kuin 1 megabitti sekunnissa merkitsisi viestintäteknikan nykyvaiheessa sitä, että yleispalvelua ei voitaisi toteuttaa langattomilla ratkaisuilla koko maassa. Sillä olisi huomattavan suuret kustannusvaikutukset. Tekniikka kuitenkin kehittyy ja langattoman laajakaistan nopeus kasvaa. Ensi vuosikymmenellä on mahdollista arvioida yleispalvelutasoa uudelleen.

Euroopan unionin sähköisen viestinnän yleispalveludirektiivin mukaan yleispalveluvelvoitteen mukaiseen liittymän tarjoamiseen kuuluu datan lähettäminen ja vastaanottaminen sellaisin siirtonopeuksin, jotka mahdollistavat tarkoituksenmukaisen Internet-

yhteyden. Tällöin tulee ottaa huomioon vallitseva tilaajien enemmistön käytössä oleva tekniikka ja tekninen toteutettavuus. Direktiivissä ei yksiselitteisesti määritellä, voidaan koitituksenmukaisella Internet-yhteydellä tarkoittaa laajakaistaa. Viestintäviraston ilmoituksen mukaan Suomen viestintämarkkinoilla tilaajien enemmistöllä on käytössä vähintään 1 megabitin siirtonopeus.

Yleispalveludirektiivin mukaan jäsenvaltiot voivat päättää, että yleisesti saatavilla oleville viestintäpalveluille asetetaan suurempia nopeusvaatimuksia. Tällöin jäsenvaltiot ovat velvollisia kattamaan aiheutuvat ylimääräiset ja erikseen määritellyt nettokustannukset esimerkiksi valtion tulo- ja menoarvioista.

Laajakaistayhteyksien todelliset nopeudet² vaihtelevat jonkin verran esimerkiksi eri vuoronkaudenaikoina riippuen siitä, miten kuormittunut³ verkko on muusta liikenteestä. Samoin esimerkiksi päätelaitteen ominaisuudet ja käyttäjän sijainti, ympäristö sekä liikkuvuus vaikuttavat käyttäjän kokemaan tiedonsiirtonopeuteen. Internet-yhteyden yleispalvelunopeutta säädettäessä on perusteltua asettaa vähimmäistaso vuorokauden keskimääräiselle yhteysnopeudelle, jolloin esimerkiksi 25 prosentin tilapäistä vaihteluväliä keskiarvon molemmin puolin voitaisiin pitää hyväksyttävänä⁴. Valokuituverkoissa lähtevän ja tulevan liikenteen yhteysnopeudet ovat symmetriset. Sen sijaan langattomissa verkoissa lähtevän ja tulevan liikenteen enimmäisnopeudet määritetään yleensä epäsymmetrisesti. Esimerkiksi Digitan @450-verkossa teoreettinen maksiminopeus tulevalle liikenteelle voi olla 5,8 megabittia sekunnissa ja lähtevälle liikenteelle 1,8 megabittia sekunnissa. Suomen oloissa verkon enimmäisnopeudet voisivat käytännössä olla 2 megabittia tulevalle liikenteelle ja 512 kilobittia sekunnissa lähtevälle liikenteelle (yhdellä lisäkanavalla).

On ilmeistä, että tulevaisuudessa yhteysnopeuden tarve kasvaa, kun verkon tietoyhteiskuntapalvelut lisääntyvät ja monipuolistuvat. Siksi on tarkoituksenmukaista, että yleispalvelun määrittely on dynaamista ja siihen kuuluvaa yhteysnopeutta voidaan nostaa tietoyhteiskuntakehitystä seuraten. Nopeuden noston tulee kuitenkin olla ennakoitavissa ja teknistaloudellisesti mielekkäästi toteutettavissa. Menettelystä säädetään liikenne- ja viestintäministeriössä valmisteilla olevassa laissa.

Yleispalveluvelvoite kohdistetaan myös verkkoyritykseen

5. Viestintämarkkinalakia muutetaan siten, että yleispalveluvelvollisuus voi käytännössäkin kohdistua myös verkkoyrityksiin.

² Laajakaistayhteyksiä tarjoavat teleyritykset ilmoittavat yhteyksien nopeudet nimellisnopeuksina. Nimellisenopeus tarkoittaa maksiminopeutta, joka yhteydellä on saatavissa hyvissä olosuhteissa. Liittymän reaalinopeus on usein alhaisempi kuin nimellinen nopeus. Liittymän nimellis- ja reaalinopeutta voidaan verrata liikenteeseen. Maantien nimellisenopeus on rajoitettu esimerkiksi 120 kilometriin tunnissa. Niille liikenneväylille, joissa on eniten liikennettä, rakennetaan useampia kaistoja, esimerkiksi moottoritiet ovat kaksikaistaisia. Siitä huolimatta moottoritietkin ruuhkautuvat ajoittain, ja ajoneuvon reaalinopeus jää alle 120 km/h. Käytäntö on osoittanut, että ajoneuvot limittyvät liikenteessä niin hyvin, että kaksi kaistaa riittää suu-
rellekin liikennevirralle. Kaikki Internetliikenne perustuu periaatteessa saamaan limitykseen kuin liikenne. Data siirtyy Internetissä paketteina, jotka limittyvät peräkkäin yhteisesti käytettävälle väylille, jotka mitoitetaan arvioitun kokonaiskäytön mukaan.

³ Yksittäisen Internetkäyttäjän varaama kapasiteetti riippuu oleellisesti siitä, minkä tyyppistä Internetpalvelua käytetään. Suurin osa käytöstä on www-selailua, sähköpostin käyttöä tai videoiden katselua, jotka varaavat kapasiteettia vain hetkellisesti. Sen sijaan suuria ongelmia aiheuttavat tiedostonjakopalvelimien (peer to peer) suurkäyttäjät, jotka jakavat Internetissä keskenään musiikkia ja elokuvia. Tällaisia käyttäjiä on lukumääräisesti vähän, mutta he ottavat suuren osan käytettävissä olevasta kapasiteetista itselleen. Tällainen käyttö on suurin syy siihen, että muiden käyttäjien palvelujen reaalinopeus jää nimellisenopeutta pienemmäksi. Maantieliikenteessä tätä voisi verrata ylileveään kuljetukseen, joka tukkii moottoritien molemmat kaistat mutta kulkee 20 km/h ja pakottaa muunkin liikenteen kulkemaan yhtä hitaasti.

⁴ Vaihteluvälin mittausperiaatteet tulisi määritellä lainvalmistelun yhteydessä yhteistyössä viranomaisten ja operaattoreiden kanssa.

Yleispalveludirektiivin säännökset eivät estä jäsenvaltioita nimeämästä eri yrityksiä yleispalvelun tarjoajiksi toisaalta verkossa ja toisaalta palveluissa. Direktiivi on voimaanpantu Suomessa viestintämarkkinalailla. Viestintämarkkinalaissa ei tällä hetkellä ole mainintaa verkkoyrityksen velvollisuudesta tarjota palveluyritykselle liittymän toteuttamiseksi tarvittavat verkkokomponentit.

Ehdotetaan sääntelyä täsmennettäväksi siten, että yleispalveluvelvoite voidaan tulevaisuudessa tehokkaasti asettaa myös verkkoyritykselle. Kun myös pelkästään verkkoyrityksenä toimiva teleyritys voidaan määrätä yleispalveluyritykseksi, voidaan viestintäpalveluiden saatavuus erityisesti haja-asutusalueilla varmistaa nykyistä paremmin. Tällöin yleispalveluyritys olisi esimerkiksi velvollinen tarjoamaan verkkopalvelun, esimerkiksi tilaajayhteyden, yleispalveluyritykseksi nimetyille palveluyritykselle.

Laajakaistaiseen yleispalveluun ei tarvita erillistä julkista rahoitusta

6. Teleyrityksen on tarjottava yleispalvelua käyttäjille kohtuulliseen hintaan sillä alueella, jolla Viestintävirasto on määrännyt teleyrityksen yleispalveluvelvolliseksi. Viestintävirasto valvoo lain mukaisesti telemaksujen kohtuullisuutta. Teleyrityksille korvataan yleispalveluvelvollisuuden täyttämistä aiheutuvat kohtuuttomat nettokustannukset, jos lain mukaiset edellytykset täyttyvät. Lähtökohdana kuitenkin pidetään, että teleyritykset myös jatkossa toteuttavat yleispalveluvelvoitteet ilman julkista rahoitusta.

Jos on ilmeistä, että yleispalvelun tarjonta muodostaa yleispalveluyritykselle kohtuuttoman taloudellisen rasitteen, Viestintäviraston on yleispalveluyrityksen vaatimuksesta laskettava yleispalvelun nettokustannukset. Nettokustannuksilla tarkoitetaan niitä palvelun tuottamisesta aiheutuneita kustannuksia, joita yleispalveluyritys ei saa kateksi palvelun tuotoilla. Tähän saakka Suomessa ei ole jouduttu korvaamaan yleispalveluvelvollisille teleyrityksille yleispalvelun kustannuksia.

Yleispalveluyritykselle on valtion yleisistä varoista korvattava kohtuuttomaksi taloudelliseksi rasitteeksi muodostava osa yleispalvelun nettokustannuksista, jos yleispalveluyritys sitä vaatii. Päätöksen kustannusten korvaamisesta tekee liikenne- ja viestintäministeriö. Vähäiset nettokustannukset eivät välttämättä oikeuta korvaukseen, vaan kohtuuttomuutta arvioitaessa voidaan tarkastella teleyrityksen toiminnan koko volyyminä. Voimassa olevan lain mukaisesti yleispalveluyritys saattaa joutua tarjoamaan yleispalvelua myös tappiolla, jos se ei ole teleyrityksen kokonaistaloudellinen tilanne huomioiden kohtuutonta.

Yleispalvelun määrittelymenettelyyn ei esitetä muutoksia. Teleyrityksillä olisi oikeus jatkossakin määrätä asiakashintansa. Yleispalveluna tarjotun 1 megabitin tilaajayhteyden hinnan tulee kuitenkin olla asiakkaan kannalta kohtuullinen.

Jos palvelun tarjonta asiakkaalle kohtuullisella hinnalla muodostuu teleyritykselle kokonaisuutena ottaen kohtuuttomaksi, Viestintävirasto arvioi nettokustannukset ja kohtuuttomat nettokustannukset korvataan teleyritykselle viestintämarkkinalain mukaisesti. Mahdollinen valtion maksama korvaus maksetaan kohdassa 15 mainitusta valtion laajakaistatukeen osoitetusta määrärahasta. Lähtökohdana kuitenkin pidetään, että teleyritykset myös jatkossa toteuttavat yleispalveluvelvoitteet ilman julkista rahoitusta.

VUODEN 2015 TAVOITTEENA ON 100 MBIT KAIKKIEN SAATAVILLE

7. Otetaan tavoitteeksi, että 31.12.2015 mennessä kaikkialla maassa on kysynnän mukaisesti saatavilla 100 megabitin yhteydet mahdollistava valokuitu- tai kaapeliverkko tai muu ominaisuuksiltaan näihin rinnasteinen verkko, johon liitettävällä enintään kahden kilometrin pituisella kiinteällä tai langattomalla tilaajayhteydellä ainakin 99 prosentissa vakinaisista asunnoista sekä yritysten ja julkishallinnon organisaatioiden vakinaisista toimipaikoista voidaan käyttää erittäin suuria yhteysnopeuksia vaativia viestintä- ja muita tietoyhteiskunnan palveluita.

Tietoyhteiskuntakehityksen tahdissa yhteysnopeuksien tarve kasvaa. Ehdotetaan pidemmän aikavälin tavoitteeksi, että huomattavalla valtaosalla suomalaisista kotitalouksista ja yrityksistä olisi tavanomaisen sähköisen asioinnin sekä digitaalisten valokuvien siirron yms. lisäksi mahdollisuus muun muassa seuraaviin palveluihin:

1. televisiopalvelut usealla eri kanavalla (sekä standarditasoinen että teräväpiirto)
2. hyvin suurten tiedostojen lataaminen (esimerkiksi elokuvat)
3. useamman tietokoneen nykyistä tehokkaampi yhtäaikainen käyttö (esimerkiksi etätyö, erilaiset yhteisölliset palvelut)

Näiden palveluiden käyttö vaatii olennaisesti nykyistä korkealaatuisempia tietoliikenneyhteyksiä.

Tavoitetason asettamisessa on huomioitava erityisesti se, että tietoliikennetarpeet kehittyvät maaseudulla samalla tavalla kuin kaupungeissa. Edellä mainittujen palveluiden saatavuuden tarve voi maaseudulla olla jopa kaupungeja suurempi, koska etäisyydet ovat pitkiä ja palvelut ovat kaukana. Kotitalouksien tavanomaisten tietoliikennetarpeiden lisäksi maaseudun erityistarpeita ovat esimerkiksi etäterveydenhuolto, johon voidaan arvioida tarvittavan jo tällä hetkellä vähintään 2 megabitin yhteysnopeus. Suuria yhteysnopeuksia tarvitaan myös maaseudun elinkeinotoiminnassa, kuten eläintiloilla. Eläintilojen valvontaan riittää mahdollisesti 1 megabitin yhteys, mutta esimerkiksi lypsyrobotin nopeusvaatimuksen odotetaan lähitulevaisuudessa kasvavan 8 megabittiin sekunnissa. Maatilamatkailuyritysten nopeusvaatimukset ovat vähintään samaa tasoa kuin kotitalouksissa. Langatonta laajakaistaa tarvitaan erityisesti viljelytiloilla, porotaloudessa ja metsäkonepalveluissa.⁵ Myös vaativampi sähköinen asiointi ja erilaiset etätyön muodot, kuten etätulkkaukset, voivat vaatia keskimääräistä suurempia yhteysnopeuksia.

Käyttäjän hankittavaksi jäävän tilaajayhteyden enimmäispituus voisi olla esimerkiksi kaksi kilometriä. Samanlainen ajatus on Ruotsin hallitukselle tehdyssä selvitysmiesesityksessä.⁶ Kotitaloudet ratkaisevat luonnollisesti itse, millä teknologialla ja millä nopeudella toteutetaan tilaajayhteys kotiin valokuitu- tai kaapeliverkosta tai muulta teknisiltä ominaisuuksiltaan näihin rinnastettavasta verkosta. Tällaisia verkko-

⁵ Omnitele: Selvitys maaseudun tietoliikennetarpeista 15.9.2008

⁶ Bredband till hela landet: SOU 2008:40

ja saattavat tulevaisuudessa olla esimerkiksi suurinopeuksiset radiolinkkiyhteydet. Arvioitaessa verkon teknisiä ominaisuuksia olennaista on, että verkko mahdollistaa vähintään 100 megabitin yhteyden loppukäyttäjälle, tarjottu nopeus on taatusti saatavilla, verkko mahdollistaa nopeat symmetriset yhteydet, verkon luotettavuus on riittävä, vasteaika on lyhyt, käytetty teknologia mahdollistaa kapasiteetin tarjoamisen myös muille toimijoille ja että hyvä palvelutaso voidaan tarjota myös verkon reuna-alueilla.

Valokuitu- tai kaapeliyhteyden vetäminen kotiin asti mahdollistaa kotitaloudelle kaikkein nopeimman Internet-yhteyden. Valokuituverkon tai ominaisuuksiltaan tähän rinnasteisen verkon tuominen lähelle vaikuttaa kuitenkin siihen, että hyvin nopea langallinen tai langaton tilaajayhteys on toteutettavissa myös muilla teknologioilla.

Ehdotettu tavoitetaso vastaa pääministeri Matti Vanhasen I hallituksen hyväksymän kansallisen tietoyhteiskuntastrategian 2007–2015 tavoitteita. Strategian mukaan:

Kansallisen toimintasuunnitelman avulla varmistetaan, että kotitalouksille, yrityksille ja julkisen hallinnon organisaatioille on kattavasti tarjolla nopeita, 100 Mbit/s, laajakaistayhteyksiä. Uudisrakennuksissa ja peruskorjaukskohteissa laajennetaan valokuidun käyttöä.

Nykyinen hallitus on hyväksynyt edeltäjänsä tietoyhteiskuntapolitiikan tavoitteet konkretisoiden ne arjen tietoyhteiskunnan toimenpideohjelmassa ja sen mukaisissa toimissa. Hallitusohjelman mukaisesti hallitus parantaa nopeiden yhteyksien saatavuutta edistämällä valokaapelien ja langattomien verkkojen rakentamista sekä kehittää tietoyhteiskunnan palveluinfrastruktuuria. Monipuolisten ja korkealaatuisten viestintäpalveluiden saatavuus varmistetaan koko maassa edistäen verkkojen kehitystä myös julkisin varoin alueilla, jonne ei synny kaupallista tarjontaa. Tavoitteena on tuottaa kansalaisten ja yritysten käyttöön kattavat ja helppokäyttöiset sähköiset arjen toimintoja helpottavat julkiset palvelut.

Ehdotettua tavoitetta voidaan perustella myös sillä, että tulevaisuudessa tarvitaan entistä enemmän symmetrisiä yhteyksiä, joissa myös lähtevän liikenteen yhteysnopeudet ovat korkeat. Tällaisia tarpeita luovat esimerkiksi etätöiden, matkailun ja maaseudun elinkeinotoiminnan tarpeet.

On hyvin mahdollista, että vuonna 2015 suurelle osalle kotitalouksista tarjotaan kaupallisin ehdoin jopa useiden kymmenien megabittien yhteysnopeuksia langattomilla teknologioilla. Samaan aikaan kuitenkin alueelliset erot viestintäpalvelujen tarjonnassa maan eri osien välillä kasvavat. Langattoman laajakaistan tarjontanopeudet vastaavat jatkossakin peruskysyntää taajamissa, mutta haja-asutusalueilla tarjotut yhteysnopeudet ovat vain murto-osa suurissa kaupungeissa ja taajamissa tarjotuista nopeuksista, vaikka kysyntä ja nopeuksien tarve on haja-asutusalueilla aivan sama kuin taajamissa.

Langattoman laajakaistan tarjontanopeuksien ero taajamien ja haja-asutusalueiden välillä on pysyvä. Lisäksi langaton laajakaista epäsymmetrisyydessään⁷ sopii huonosti

⁷ Valokuituverkoissa lähtevän ja tulevan liikenteen yhteysnopeudet ovat symmetriset. Sen sijaan langattomissa verkoissa lähtevän ja tulevan liikenteen enimmäisnopeudet määritetään yleensä epäsymmetrisesti. Esimerkiksi Digitan @450-verkossa teoreettinen maksiminopeus tulevalle liikenteelle

muun muassa sellaisiin etätyötarpeisiin, jotka edellyttävät suurehkojen tiedostojen lähettämistä. Langattomalle laajakaistalle on myös tyypillistä, että sen tarjontanopeutta vähentävät etäisyys tukiasemasta ja käyttäjien lukumäärä sekä käytettävien palveluiden luonne. Valokuidulla pystyttäisiin pysyvästi tasoittamaan alueellisia eroja, koska valokuidun välityskyky on käytännössä rajaton.

Vuoden 2015 valintaa toimintasuunnitelman toiseksi tavoitevuodeksi puoltavat muutkin syyt kuin se, että vuosi on jo aikaisemmin otettu hallituksen tietoyhteiskuntapolitiikan tavoitevuodeksi. Tavoitetason saavuttaminen mahdollistaisi tietoyhteiskunnan palveluiden nykyistä olennaisesti laajemman käytön yhteiskunnan eri osa-alueilla, muun muassa monenlaiset etäpalvelut.

Tavoitetason saavuttaminen avaisi uusia näköaloja koko viestintäpolitiikalle. Ehdotuksen toteutuessa voitaisiin kysymystä maanpäällisen televisiojakelun tulevaisuudesta tarkastella ja tehdä tarvittavia toimitusparatkaisuita esimerkiksi vuoden 2017 alusta lukien. Samalla voidaan arvioida televisiotoiminnan muita kehitysnäkymiä, mm. teräväpiirtotelevision vaatimia viestintäpoliittisia toimenpiteitä.

Erittäin nopeiden laajakaistaverkkojen leviäminen olisi omiaan edistämään kilpailua ja nykyistä kevyempiä rakenteita televisio-ohjelmistojen jakelussa. Jos erittäin nopeat laajakaistayhteydet saadaan vuoden 2015 loppuun mennessä lähes kaikkien suomalaisten saataville ja samaan aikaan onnistutaan lisäämään kilpailua maanpäällisissä televisioverkoissa⁸, voitaisiin televisio-ohjelmistoja jakaa lähes kaikkialla Suomessa vähintään kolmen kilpailevan verkko-operaattorin toimesta. Verkkokilpailun lisääntyminen vaikuttaisi ohjelmistojen jakelukustannuksiin ja toisi alan toimijoille mahdollisuuden uusien verkkojen kautta rikastuttaa sisältötarjontaa.

Yleisradio Oy vastaa julkisesta palvelusta televisio- ja radiotoiminnassa. Julkisen palvelun tehtäviin kuuluu mm. palvelun tuominen yhtäläisen ehdoin kaikkien saataville. Vasta televisiopalvelun välittämiseen riittävän tietoliikenneyhteyden saatavuus jokaisessa kotitaloudessa tekee mahdolliseksi yleisen televerkoston käytön laajamittaisesti julkisen palvelun tarjontaväylänä.

Tällä hetkellä 100 megabitin välityskyky voidaan toteuttaa lähinnä valokuidulla ja kaapelitelesioverkossa. Kokeiluvaiheessa on jo yli 100 megabitin langattomiakin yhteyksiä, ja niiden arvioidaan olevan suurissa kaupungeissa kaupallisessa käytössä 2010 – 2012. Näiden nopeiden langattomien yhteyksien leviäminen kaupunkien ulkopuolelle kestää kuitenkin vuosia. Selvää on, että langattomat yhteydet eivät takaa tulevaisuudessakaan taajamatarjonnan mukaisia yhteysnopeuksia haja-asutusalueille. Siksi alueellisen tasa-arvon toteutuminen käytännössä edellyttää nopeiden runkoverkkojen, erityisesti valokuituverkon rakentamisen tukemista.

voi olla 5,8 megabittia sekunnissa ja lähtevälle liikenteelle 1,8 megabittia sekunnissa. Suomen oloissa enimmäisnopeudet voisivat käytännössä olla 2 megabittia tulevalle liikenteelle ja 512 kilobittia sekunnissa lähtevälle liikenteelle (yhdellä lisäkanavalla).

⁸ Digitalta saadun arvion mukaan maanpäällisen televisiotoiminnan liikevaihto olisi noin 60 milj. euroa vuonna 2008.

	Nimellinen maksiminopeus (Mbit/s)	Reaalinen nopeus asutusalueella (Mbit/s)	Saatavuus 2015 (% kotitalouksista)
@450	2,0	1,0	99
Kiinteä WiMax	40	5,0	5
3G	100+	5,0	93
Mobiili-WiMax	100+	5,0	60
DSL	48	2,0	60
Kaapeli-TV	100+	50	67
Valokuitu	1000+	10-1000	94

Taulukko. Teknologioiden mahdollistamat ja markkinaehtoisesti kehittyvät yhteysnopeudet haja-asutusalueilla vuonna 2015 sekä arvio eri verkkoteknologioiden saatavuudesta koko maassa.⁹

Arvion¹⁰ mukaan valokuitu- ja kaapeliverkko kehittyvät kaupallisesti siten, että noin 94 prosenttia kotitalouksista on alle kahden kilometrin päässä verkosta ja taajamasta vuonna 2015.¹¹

Kaupallisten ratkaisuiden rinnalle syntyy todennäköisesti jossakin määrin myös vaihtoehtoisia ratkaisuja (esim. erilaiset seutuverkot), jolloin valokuitu- tai kaapeliverkko voisi olla em. selvityksen perusteella noin 95 prosentin saatavilla.

Toimintasuunnitelman mukaisten toimenpiteiden varaan jäisi laajentaa valokuidun saatavuutta vielä neljällä prosenttiyksiköllä muista kotitalouksista eli noin 120 000 kotitaloudelle.

Jäljempänä esitetyllä tavalla yleisen televerkoston parantaminen vuoden 2015 tavoitteen mukaisesti edellyttäisi arvoltaan noin 200 miljoonan euron verkkoinvestointeja ilman tätä toimintasuunnitelmaa tehtävien kaupallisten investointien lisäksi. Arvion perusteena olevissa laskelmissa valokuituyhteyden rakentamiskustannuksiksi haja-asutusalueella on arvioitu keskimäärin 5,20 euroa metriltä. Arvio sisältää kaivamisen ja kuidun osuuden (keskimäärin 3,60 euroa metriltä) sekä lisäksi liityntäpisteet ja verkon aktiivilaitteet.¹² Vaihtoehtoisena ratkaisuna on arvioitu kustannukset sille, että

⁹ Nordic Adviser Group. Suomen koko väestön kattavan laajakaistapalvelun investointikustannukset – kustannusarvio täyden väestöpeiton saavuttamiseksi. 19.6.2008

¹⁰ Nordic Adviser Group, Suomen koko väestön kattavan laajakaistapalvelun investointikustannukset – kustannusarvio täyden väestöpeiton saavuttamiseksi. 19.6.2008.

¹¹ Nordic Adviser Group:n selvityksen perustaksi otettu lähtökohta-arvio perustuu oletukseen, että vuoteen 2015 mennessä valokuitu on saatavilla (eli enintään 2 kilometrin tilaajayhteyden päässä) kaikilla sellaisilla alueilla, joilla teleyritysten toiminta saadaan kannattavaksi riittävän suuren kotitalous-tiheyden vuoksi. Tämän selvityksen pohjana olevissa laskelmissa taajamaruutu (250 metriä x 250 metriä) on määritelty sellaiseksi karttaruuduksi, jossa on vähintään neljä kotitaloutta eli noin 10 asukasta ja jonka välittömästi ympäröivissä karttaruuduissa (750 metriä x 750 metriä) on yhteensä vähintään 12 kotitaloutta eli noin 30 asukasta. Määritelmän mukaiset taajamaruudut kattavat yhteensä noin 84,5 prosenttia Suomen kotitalouksista ja enintään 2 kilometrin päässä taajamaruudusta asuu 94 prosenttia kotitalouksista. Selvityksen perusoletuksen lisäksi mobiililaajakaistan kehitys edistää nopeiden kiinteiden yhteyksien kaupallista rakentamista kahdella tavalla: 1) toisaalta mobiiliverkot itse tulevat vaatimaan kuitupohjaisia siirtoyhteyksiä 2) ja jotta kiinteän verkon toimijat olisivat kilpailukykyisiä, niiden on tarjottava huomattavasti nopeampia yhteyksiä kuin vastaavat mobiilit ratkaisut.

¹² Nordic Adviser Group, Suomen koko väestön kattavan laajakaistapalvelun investointikustannukset – kustannusarvio täyden väestöpeiton saavuttamiseksi. 19.6.2008. Laskelman perusteena oleva arvio rakentamiskustannuksista perustuu kolmen suomalaisen operaattorin toteutuneisiin valokuituverkon rakentamiskustannuksiin haja-asutusalueilla Länsi-, Itä- ja Pohjois-Suomessa. Laskelmassa on huomioitu erisuuruiset kaivamiskustannukset eri puolilla Suomea sekä asukastiheydestä johtuvat erilaiset verkkorakenteet, jotka vaikuttavat aktiivilaitteiden määrään. Aktiivilaitteiden osalta arvio

vuoden 2015 tavoitteeksi otettaisiin suunnitelman mukaisen televerkon ulottaminen kuidulla ja joissain tapauksissa radiolinkillä kotitalouksiin asti. Tällöin kustannukset olisivat yllä mainitun 200 miljoonan euron lisäksi arviolta 480–780 miljoonaa euroa.¹³

Investointikustannusten lisäksi televerkoston parantamisesta aiheutuu myös käyttökustannuksia. Kustannukset voidaan ottaa huomioon yhteyksien asiakasmaksuja määrätessä. Maahan kaivettujen valokuituverkkojen käyttökustannukset eivät ole läheskään niin merkittävä kuin kupariverkoissa, minkä vuoksi näitä kustannuksia ei ole otettu huomioon toimintasuunnitelman mukaisessa yritystuessa. Teleyritykset ottaisivat käyttökustannukset huomioon asiakasmaksuja asettaessaan.

Selvityksen mukaan noin 2 000 kotitalouden saataville ei ole taloudellisesti järkevää rakentaa kuitua, vaan hoitaa yhteys linkeillä tai muilla kotitalouskohtaisilla järjestelyillä.¹⁴ Näiden järjestelyiden yksityiskohtainen toteuttaminen ja kustannusten kohuullisuus arvioitaisiin kuntakohtaisesti maakunnallisissa laajakaistastrategioissa.

Toimintasuunnitelmalla ei pyrittäisi kaikkien vapaa-ajan asuntojen yhteystarjonnan saamiseen vuoden 2015 tavoitteen piiriin. Käytännössä huomattava osa vapaa-ajan asunnoistakin hyötyisi siitä, että tavoitetason mukainen yleinen televerkosto on korkeintaan kahden kilometrin kiinteän tai langattoman tilaajayhteyden päässä kaikista kotitalouksista. Ihmisten elintavat muuttuvat ja etätyö lisääntyy. Kysymykseen vapaa-ajan asuntojen laajakaistasaatavuudesta voidaan joutua palaamaan ennen tavoitevuotta.

Julkisen tuen haitat minimoidaan

8. Teleyritykset rakentavat ja ylläpitävät yleistä televerkostoa kaupallisin perustein lakien, toimilupien ja viranomais määräysten mukaisesti. Julkinen sektori tukee teleyrityksiä tämän toimintasuunnitelman mukaisesti, jos vuoden 2015 tavoitetasoa ei voida jollakin alueella saavuttaa kaupallisesti eikä sitä voida edellyttää teleyrityksiltä lailla, viranomais määräyksillä tai toimiluvilla. Yritystuen haitalliset vaikutukset viestintämarkkinoihin ja kilpailuun minimoidaan yritystuesta annettavalla lainsäädännöllä sekä Viestintäviraston yksityiskohtaisemmillä kriteereillä ja ohjeistuksella.

Vuonna 2015 valtaosalle suomalaisista tarjotaan kaupallisesti tavoitteen mukaisia ja sitä paljon nopeampiakin yhteyksiä. Toimintaohjelmalla ei muuteta tilannetta, jossa mm. toimilupapolitiikalla pidetään yllä voimakasta kilpailua matkaviestinverkoissa. Kilpailu kaikissa verkoissa parantaa palvelutasoa ja takaa kohtuulliset hinnat. Toimintasuunnitelman mukaisia tukitoimia tarvitaan vain silloin, jos yksikään teleyritys ei rakenna johonkin osaan maata tavoitetason mukaista yleistä televerkostoa, koska se ei ole kaupallisesti kannattavaa.

perustuu verkon tähän osaan lisäksi tarvittaviin aktiivilaitteisiin. Kustannuslaskelmat kohdistuvat viimeisen noin 5 prosentin saatavuuspeiton toteuttamiseen (2 kilometrin etäisyydelle tilaajista) yleensä olemassa olevaa tieverkostoa hyödyntäen. Tilaajayhteyksien sekä taajamissa toteutettavan alueverkon rakentaminen on kalliimpaa erityisesti suurempien kaivamiskustannusten takia.

¹³ Nordic Adviser Group, Suomen koko väestön kattavan laajakaistapalvelun investointikustannukset – kustannusarvio täyden väestöpeiton saavuttamiseksi. 19.6.2008.

¹⁴ Nordic Adviser Group, Suomen koko väestön kattavan laajakaistapalvelun investointikustannukset – kustannusarvio täyden väestöpeiton saavuttamiseksi. 19.6.2008.

Julkinen tuki järjestetään siten, että se aiheuttaa mahdollisimman vähän häiriöitä markkinoilla. Tämä edellyttää mm. tekniikkaneutraalisuutta ja yritystuista annettujen säännösten tarkkaa noudattamista. Keskeistä on kiinnittää huomiota siihen, että yritystuki suunnataan vain sellaisen todellisen kysynnän mukaan, jota kaupallinen tarjonta ei miltään osin kohtaa.

Toimintasuunnitelma ei velvoita teleyrityksiä rakentamaan kannattamattomia yhteyksiä taajamiin eikä haja-asutusalueille. Toimintasuunnitelman mukaiset toimet kuitenkin vähentävät olennaisesti yritysten investointiriskejä harvaan asutuimmilla alueilla ja siten edesauttavat verkkojen ulottamista markkinaehtoisestikin kauemmaksi taajamien ulkopuolelle. Tuetut yhteydet luovat lisäkysyntää myös markkinaehtoisesti kannattavien yhteyksien kautta jaettaville palveluille. Yrityksen kannalta tuettu yhteys (tuen osuus enintään 67 % rakennuskustannuksista) on kannattavaa rakentaa rahoitusosuuden suhteessa markkinaehtoisesti suunniteltua pidemmälle tai vastaavassa suhteessa harvemmassa asuvien kotitalouksien ulottuville. Todellinen kysyntätarve luo myös alueellisia yhteistyömuotoja, jotka ovat edelleen omiaan vähentämään teleyrityksen investoinnin riskejä.

Harvimmin asutuille alueille suunnattu julkinen yritystuki saattaa olla helpoiten sellaisten teleyritysten hyödynnettävissä, jotka jo toimivat alueella tai sen läheisyydessä. Mutta myös muille tulisi varmistaa mahdollisuus halutessaan osallistua yritystuella rakennettavien yhteyksien rakentamiskilpailuun.

Haja-asutusalueiden todellisen kysynnän saattaminen tuetusti erittäin suuria yhteysnopeuksia vaativien viestintä- ja muiden tietoyhteiskunnan palveluiden tarjonnan piiriin vaikuttaa jossakin määrin kilpailtujen ja markkinaehtoisesti rakennettujen runkoyhteyksien lisätarpeeseen.

Liikenne- ja viestintäministeriö määrittelee yritystuesta annettavan lainsäädännön valmistelun yhteydessä yleistason tavoitteet tuen saamiselle ja maakuntien suunnitelmien keskinäiselle vertailulle. Nämä tuodaan julkiseen keskusteluun mahdollisimman aikaisessa vaiheessa, jotta eri osapuolet voivat ottaa niihin kantaa.

Toimivalla investointituen hallinnointimallilla on muun muassa seuraavia ominaisuuksia:

- Investointitukien tulee mahdollisimman vähän vääristää kilpailua ja häiritä markkinoiden toimivuutta. Tukien tulee olla tarkoituksenmukaisia ja niiden tulee kohdella eri alueita oikeudenmukaisesti.
- Tukien on oltava ennakoitavissa niin että pitkäjänteiset investoinnit ovat mahdollisia.
- Hallinnointimallin on oltava läpinäkyvä. Tämä edellyttää mm. yhdenmukaisia kriteereitä ja perusteita tehtäville investointipäätöksille ja valinnoille. Tuen käyttäminen myönnettyyn kohteeseen on voitava jälkikäteen todentaa.

Hallinnointimallin on oltava joustava. Menojen suuruutta ja ajoittumista on vaikea tarkkaan arvioida ennen kuin alueelliset suunnitelmat on laadittu. Investointien lopullinen ajoitus on tiedossa vasta kilpailutukseen jälkeen. Määrärahatarve lienee suurin tarkastelujakson loppupäässä.

Viestintävirasto laatii lainsäädännön pohjalta tarkennetut kriteerit ja mittarit sekä tuen saamiseen että maakuntien suunnitelmien vertailuun. Tämän lisäksi Viestintävirasto laatii ohjeet ja kouluttaa maakuntien liittojen vastuuhenkilöt suunnitelmien tekoa varten. Jotta maakuntien tekemien suunnitelmien vertailu on mahdollista myöhemmässä vaiheessa, tulee niiden olla määrämuotoisia ja vertailukelpoisia keskenään. Tähän tulee kiinnittää erityistä huomiota jo alkuvaiheessa.

Valtiontalouden tarkastusvirasto on kiinnittänyt aikaisemmasta laajakaistastrategiasta antamassaan kertomuksessa huomiota laajakaistatukien hallintomalleihin. Sen vuoksi tässä toimintasuunnitelmassa esitetyn laajakaistatuen hallintomallin suunnittelun yhteydessä on erityisesti konsultoitu Valtiontalouden tarkastusvirastoa.

Valokuiturakentaminen osaksi alue- ja yhdyskuntasuunnittelua

9. Osana muuta alue- ja yhdyskuntasuunnittelua varmistetaan, että yleinen televerkosto pysyy haja-asutusalueellakin tietoyhteiskuntakehityksen vaatimalla tasolla. Suunnittelussa otetaan huomioon kansalaisten, elinkeinoelämän sekä julkisten palvelujen tarpeet.

Ympäristöministeriö arvioi yhdessä liikenne- ja viestintäministeriön kanssa vuonna 2009, miten valokuiturakentamisen suunnittelu ja tukiasemien sijoittelu otetaan osaksi muuta maankäytön suunnittelua.

Yleisen televerkoston suunnittelu, rakentaminen ja ylläpito ovat pääosin kaupallisia tehtäviä, joita hoitavat teleyritykset viestintämarkkinoilla. Alue- ja yhdyskuntasuunnitteluun kuuluu kuitenkin myös sen varmistaminen, että tietoyhteiskunnan palveluiden vaatima verkkoinfrastruktuuri syntyy kaikkialle. Sen vuoksi verkkojen kehittäminen on osa yleistä suunnittelujärjestelmää yhtä hyvin kuin esimerkiksi liikennejärjestelmän suunnittelu.

Ehdotetaan, että ympäristöministeriö yhdessä liikenne- ja viestintäministeriön kanssa arvioi 1.7.2009 mennessä, miten valokuiturakentamisen suunnittelu sekä tukiasemien sijoittelu otetaan osaksi muuta maankäytön suunnittelua. Televerkostojen ja laajakaistan toteuttajien kannalta suunnittelun niveltäminen maankäytön suunnitteluun turvaisi mahdollisuuden toteuttamiseen ilman hankaluuksia. Kunta taas saisi tietoonsa tulevat toiveet ja esimerkiksi katuverkoston alle sijoitettavia johtotarpeita voitaisiin tehdä yhteisputkistoihin sekä siten vähentää kaivamisesta liikenteelle aiheutuvia haittoja. Haja-asutusalueilla asia on myös yleiskaavoituskysymys.

Laajakaistastrategia ja maakuntasuunnitelmat uudistetaan

10. Uudistetaan liikenne- ja viestintäministeriön johdolla pääministeri Matti Vanhasen I hallituksen kansallinen laajakaistastrategia, jonka tulee tukea tätä toimintasuunnitelmaa. Erityisesti huomiota kiinnitetään valokuidun ja langattoman laajakaistan edistämiseen haja-asutusalueilla.

Maakuntien liitot arvioivat yhdessä kuntien sekä alueella toimivien teleyritysten ja Viestintäviraston kanssa 30.10.2009 mennessä väestö- ja aluekehityksen huo-

mioon ottaen maakunnan nopeiden yhteyksien kysynnän kehityksen ja yleisen televerkoston kehittämistarpeet. Siltä osin kuin vuoden 2015 tavoitetasoa ei saavuteta kaupallisesti, maakuntien liitot laativat suunnitelmat vuoden 2015 tavoitteen saavuttamiseksi.

Maakuntasuunnitelmien tulee sisältää kuntakohtaiset, sisäisen muuttoliikkeen ja todellisen kysynnän muutosta koskevat kartoitukset.

Tarve entistä välityskykyisempiin verkkoihin tulee ottaa huomioon tuettavien toimien taloudellisuusvertailussa. Koska toimintasuunnitelman mukaisesti vuoden 2015 tavoitetaso olisi 100 megabitin välityskyky, maakuntasuunnitelmissa jouduttaisiin yleensä suosimaan valokuitupohjaisia ratkaisuja. Käytännössä vuoden 2015 tavoitetason saavuttaminen edellyttää tukea muillekin ratkaisuille erityisesti haja-asutusalueilla ja kaikkein kaukaisimpien kotitalouksien palvelutason varmistamiseksi.

Valokuitu ei kuitenkaan korvaa langatonta laajakaistaa, koska liikkuvan käytön tarve lisääntyy jatkuvasti. Langattoman laajakaistan todelliset tarjontanopeudet lienevät vuonna 2015 haja-asutusalueilla enintään noin viisi megabittia. Maakunnallisissa suunnitelmissa on kuntakohtaisesti kiinnitettävä erityistä huomiota siihen, että valokuituratkaisut saatetaan kysynnän mukaisesti vain niitä todella tarvitsevien ulottuville. Kuntakohtaisesti pyritään arvioimaan mm. kunnan sisäisen muuttoliikenteen vaikutus todellisen kysyntätarpeen muutokseen.

Hallinnonalalla on käynnissä erillinen selvitys siitä, miten julkisella tuella rakennettuun verkkoon pääsy järjestetään avoimeksi kaikille palveluntarjoajille ja miten edistetään eri verkkoinfrastruktuurin ylläpitäjien (televerkostot, sähkön jakeluverkot, vesijohtoverkot) yhteistyötä kuituverkkoja rakennettaessa.

Maakuntakohtaiset investointitarpeen kartoitukset ehdotetaan laadittaviksi Viestintäviraston laatiman ohjeistuksen mukaisesti maakuntien liitoissa. Maakuntakohtaisten selvitysten laadintaa tukemaan perustetaan työryhmät, joihin maakuntaliittojen lisäksi osallistuvat Viestintävirasto ja kiinnostuneet operaattorit.

Kullakin alueella toimivat, verkkoinfrastruktuuria omistavat teleoperaattorit voivat halutessaan osallistua laajakaistaverkon toteutuksen suunnitteluun ja antaa suunnittelutyön pohjaksi kuvauksen nykyisen tietoliikenneverkkonsa laadusta ja laajuudesta. Operaattoreiden omat investointisuunnitelmat huomioidaan kilpailutuksen kriteereissä.

Investointitarpeen arviointi sisältää arvion kysynnän kehityksestä ottaen huomioon mm. kuntien sisäisen muuttoliikkeen vuoteen 2015 asti sekä arvioin laajakaistayhteyksien tarjonnan nykytilasta ja markkinaehtoisesta kehityksestä vuoteen 2015 asti. Siltä osin kun laajakaistahankkeen tavoitteita ei markkinaehtoisesti saavuteta, laaditaan toimenpideohjelma puuttuvien laajakaistayhteyksien rakentamiseksi. Myös Viestintävirasto osallistuu tarvittaessa työhön.

Toimenpideohjelmat toimitetaan Viestintävirastolle 31.10.2009 mennessä.

11. Viestintävirasto arvioi maakuntien liittojen suunnitelmat. Valtioneuvosto päättää laajakaistatuen jakautumisesta maakuntien kesken.

Viestintävirasto arvioi maakuntien laatimat toimenpideohjelmat ja laatii niiden pohjalta ehdotuksen rahoituksen jakautumisesta maakunnittain. Liikenne- ja viestintäministeriö tekee selvitysten pohjalta määrärahaesitykset valtiontalouden kehyksiin ja talousarvioihin. Investointituki esitetään budjetoitavaksi kolmen vuoden siirtomäärärahana.

Maakunnat kilpailuttavat avoimesti toimintasuunnitelmien toteuttamisen

12. Maakuntien liitot kilpailuttavat suunnitelman toteuttamisen. Ne valitsevat yritystuen saajaksi sen yrityksen tai niiden yhteenliittymän taikka muun tahon, joka parhaiten ja taloudellisimmin toteuttaa suunnitelman. Kilpailutus toteutetaan niin, että tarvittavat rakennustyöt voidaan toteuttaa vuosina 2010 – 2015 ja että tavoitetaso saavutetaan vuoteen 2015 mennessä.

Maakuntien liitot kilpailuttavat operaattorit Viestintäviraston vahvistamien periaatteiden mukaisesti. Maakuntasuunnitelmat tulee toteuttaa läpinäkyvästi, taloudellisesti ja realistiseen kysyntäkehitykseen perustuen. Yritystuen saajat tulee valita avoimella kilpailutuksella.

Ehdotetaan, että maakuntien liitot järjestäisivät teleyrityksille kilpailutuksen vuoden 2015 tavoitetason saavuttamiseksi keväällä 2010.

Toimenpiteet vuoden 2015 tavoitetason saavuttamiseksi toteutettaisiin kuuden vuoden aikana.

Kotitalous maksaa jatkossakin itse tilaajayhteytensä

13. Käyttäjät hankkivat tilaajayhteytensä omalla kustannuksellaan valitsemallaan teleyritykseltä tai muulta toimittajalta.

Kotitalousvähennyksen laajentamisella tieto- ja viestintätekniikan laitteiden, ohjelmistojen, tietoturvan ja tietoliikenneyhteyksien asennus-, kunnossapito- ja opastustyöhön edistetään kansalaisten tasa-arvoa ja uusien palveluiden käyttöä.

On perusteltua, että markkinataloudessa kuluttaja valitsee ja kustantaa itse yhteytensä silloinkin, kun verkko on yritystuen avulla tuotu häntä lähemmäs. Valinta tapahtuisi useista kilpailevista vaihtoehdoista, joita eri teleyritykset tarjoaisivat. Terveessä tietoyhteiskuntakehityksessä kasvava palvelujen tarjonta ohjaa kysyntää. Toimintasuunnitelma johtaa myös telepalvelujen hintojen alenemiseen, mikä sellaisenaan edistää korkealaatuisten liittymien kysyntää. Muissakin peruspalveluissa kansalaiset ja yritykset joutuvat kustannuksellaan hankkimaan omat hyödykkeensä. Esimerkiksi sähköliittymä ja tieyhteys yleiselle tielle on jokaisen järjestettävä kustannuksellaan itse. Valtion, maakuntien ja kuntien toimenpitein varmistettaisiin ainoastaan se, että palveluita on kohtuullisin kustannuksin niiden käyttäjien saatavilla, jotka sellaisia haluavat hankkia.

Tilaaajayhteyden kustannukset

Haja-asutusalueilla jo toteutettujen kotitalouksien kuituyhteyksien keskimääräinen kokonaiskustannus on ollut 2 000 – 3 000 euroa kotitaloutta kohden. Hinta on hyvin rinnastettavissa esimerkiksi sähköliittymän todellisiin hankintakustannuksiin.

Energiamarkkinaviraston vahvistamien hinnoitteluperiaatteiden mukaan kotitalouksien sähköliittymien hinnoittelussa on vuodesta 2005 noudatettu yleensä ns. vyöhykehinnoittelua. Tällä tarkoitetaan liittyjien jakamista liittyjän sijainnin perusteella erilaisiin hintavyöhykkeisiin, joille sähköyhtiö määrittelee hinnastoonsa vakiohinnan. Vyöhykkeet sähköyhtiö voi rajata esimerkiksi asemakaava-alueeseen tai etäisyyteen muuntamolta. Vyöhykehinnoittelun ulkopuolisiin liittyjiin sovelletaan ns. aluehinnoittelua. Tällöin liittymähinta määritellään tietylle ennalta rajatulle sähköistettävälle alueelle, esimerkiksi lomamökkialueelle tai saareen. Näissä tapauksissa sähköyhtiö määrittelee kyseiselle alueelle sähköistykuskustannusten ja mahdollisten liittyjien määrän perusteella keskimääräisen liittymismaksun. Aluehinnoittelulla sähköyhtiö voi suunnitella alueen sähköistämisen ja verkonrakentamisen kokonaisuuden kannalta järkevimällä tavalla. Hinnoittelutavasta riippumatta sähköliittymän hinta on tuhansia euroja, keskihinnan ollessa 2 000 – 3 000 euroa. Haja-asutusalueella sähköliittymän hinta voi olla jopa yli 10 000 euroa. Laajakaistan hinnoittelu voisi muistuttaa sähköliittymän hinnoittelua.

Viestintävirasto arvioi tilaaajayhteyden kohdistuvia käyttöoikeuden luovutusta koskevia velvoitteita sekä viestintäverkkojen ja -palveluiden yhteen liittämistä koskevia velvoitteita osana markkinavalvontaa ja -sääntelyä viestintämarkkinalain mukaisesti.

Kotitalousvähennyksen laajennus

Hallitus on päättänyt vuoden 2009 talousarvion yhteydessä esittää, että tuloverolain mukainen kotitalousvähennys laajennetaan tieto- ja viestintätekniikan laitteiden, ohjelmistojen, tietoturvan ja tietoliikenneyhteyksien asennus-, kunnossapito- ja opastustyöhön. Kotitalousvähennyksen laajentaminen hallituksen esittämällä tavalla edistää kansalaisten tasa-arvoa ja siirtymistä uusien palveluiden, myös nopeiden laajakais- tai yhteyksien hankintaa. Vuoden 2009 talousarvioesityksen mukainen vähennys olisi tehtävissä myös liittymiskustannuksiin sisältyvän asennustyön osuudesta. Ennen vähennysoikeuden laajentamista vähennyskelpoista asunnon kunnossapitotyötä on varsinaiseen rakennukseen kohdistuvien töiden lisäksi piha-alueella tehtävät korjaus- ja perusparannustyöt kuten esimerkiksi vesi-, viemäri-, kaukolämpöjärjestelmiin ja sähköistykseen liittyvät asennus- ja korjaustyöt. Myös pora- tai muun kaivon rakentaminen voidaan rinnastaa asunnon perusparannustyöhön.

Tarjonta muuttaa kysyntää

Toimintasuunnitelma antaisi teleyritykselle mahdollisuuden tarjota lähes kaikkein ulottuville saatetusta valokuitu- tai kaapeliverkosta liittyviä käyttäjille valitsemallaan tekniikalla. Vuoden 2010 tavoitetasolla (1 Mbit/s) kiinteässä verkossa olisi tarjolla yleensä puhelinverkon DSL-liittymä, mutta vuoden 2015 tavoitetasolla teleyritysten olisi mielekästä tarjota laajalti myös valokuituyhteyttä. Käyttäjä valitsisi yhteyden teleyrityksen tarjoamista vaihtoehdoista. Vuoteen 2015 mennessä verkkopalvelujen tar-

jonta lisää nopeiden yhteyksien kysyntää. On todennäköistä, että huomattavassa osassa kotitalouksista on silloin valokuituliittymä.

Muita yritystukia maksetaan nykyiseen tapaan

14. Maatalous- ja matkailuelinkeinon sekä muun yritystoiminnan yleispalvelutua nopeampien tilaajayhteyksien hankintaa tuetaan edelleen julkisin varoin olemassa olevia yritystukimuotoja käyttäen.

Tukea voidaan myöntää mm. yritystoiminnan tukemisesta annetun asetuksen (2000/1200) ja maaseudun kehittämislain (2006/1443) nojalla. Yritystukilain (2000/1068) sekä sen nojalla annetun asetuksen mukaan tuki suunnataan hankkeisiin, joissa tuella arvioidaan olevan merkittävä vaikutus hankkeen toteuttamiseen siten, että hanketta ei toteuteta ilman tukea, hanke voidaan toteuttaa nopeammassa aikataulussa, hanke voidaan toteuttaa laadullisesti korkeatasoisempaan tai hanke voidaan toteuttaa laajempaan. Tuen myöntämistä puoltavana tekijänä pidetään hankkeen myönteisiä ympäristövaikutuksia.

Maaseutuelinkeinon rahoituslain (329/1999) nojalla, joka on korvattu hanketukien osalta maaseudun kehittämislain (2006/1173), tukia on vuosina 2000–2006 myönnetty laajakaistayhteyksien rakentamiseen ja rakentamisen suunnitteluun 76 hankkeelle eri puolella Suomea. Tukiin on käytetty kaikkiaan 8,4 miljoonaa euroa. Tästä noin kuusi miljoonaa euroa oli julkista tukea ja loput yksityistä rahoitusta. Julkisesta tuesta EU-rahoituksen osuus oli 2,3 miljoonaa euroa.

Valtio osallistuu kaupallisesti kannattamattoman televerkoston rakentamiseen kolmanneksella, korkeintaan 66 miljoonalla eurolla

15. Siltä osin kuin vuoden 2015 tavoitetasoa ei saavuteta kaupallisesti, yleisen televerkoston parantamiseksi annetaan yritystukea enintään 67 prosenttia sen rakentamiskustannuksista. Tuki koostuu valtion osuudesta (korkeintaan 33 prosenttia), maakuntien ja kuntien osuudesta (noin 27 prosenttia) ja EU:n rakennerahastojen osuudesta (noin 7 prosenttia). Hallitus pyrkii suuntaamaan mahdollista EU-tasosta elvytyspakettia myös laajakaistahankkeisiin.

Valtio osallistuu vain sellaisiin maakuntasuunnitelmien kustannuksiin, jotka ovat välttämättömiä vuoden 2015 tavoitetason saavuttamiseksi. Valtion laajakaistatuki on vuosina 2010 – 2015 arviolta enintään 11 miljoonaa euroa vuodessa. Tämä enimmäissumma pitää sisällään myös tämän periaatepäätöksen kohdassa 6 mainitut mahdolliset korvaukset, joita valtio maksaa teleyrityksille yleispalveluvollisuuden täyttämistä aiheutuvista kohtuuttomista nettokustannuksista.

Vuoden 2015 tavoitetason saavuttaminen maksaa selvityksen mukaan arviolta 200 miljoonaa euroa verkkoon tuohon mennessä kaupallisesti tehtävien investointien lisäksi¹⁵. Yritykset osallistuvat verkon rakentamiseen kaupallisista vaikuttimista. On tärkeää, että myös kunnat ja maakunnat sitoutuvat toimintasuunnitelmaan. Sen vuoksi

¹⁵ Nordic Adviser Group, Suomen koko väestön kattavan laajakaistapalvelun investointikustannukset – kustannusarvio täyden väestöpeiton saavuttamiseksi. 19.6.2008.

ehdotetaan, että rahoituksen julkinen osuus jaettaisiin valtion, kuntien ja maakuntien kesken.

Ehdotetaan, että yritystukena suoritettavan valtion laajakaistatuen määrä on rajoitettu neljällä tavalla:

- 1) Valtion laajakaistatuki on enintään 33 prosenttia maakunnassa tarvittavan kokonaisinvestoinnin kustannuksista. Lisäksi kuntien, maakuntien ja EU:n rakennerahastojen tuen on oltava vähintään samansuuruinen kuin valtion maksama laajakaistatuki.
- 2) Valtio ei maksa laajakaistatukea maakuntasuunnitelmien toteuttamiseen siltä osin kuin ne ylittävät tavoitetason.
- 3) Valtion laajakaistatuki on yhteensä arviolta enintään 66 miljoonaa euroa vuosina 2010 – 2015.

EU rahoittaa hankkeita rakennerahastoista, jotka on tarkoitettu vähentämään alueiden välisiä eroja ja parantamaan heikompien alueiden kilpailuedellytyksiä sekä ihmisten mahdollisuuksia työmarkkinoilla. Suomi saa EU:lta tukea kahdesta rakennerahastosta, Euroopan aluekehitysrahastosta ja Euroopan sosiaalirahastosta.

Valtion laajakaista tuki kohdistuu vain viimeiseen 4-5 prosenttiin markkinoista, joten tuella ei ole kilpailua vääristäviä vaikutuksia niihin markkinoihin, joilla teleyrityksille on kannattavaa toimia kaupallisesti.

16. Toimintasuunnitelman valtion rahoitusosuuteen tarvittavat menomäärärahat osoitetaan valtion talousarviossa liikenne- ja viestintäministeriön omalle momentille, mikä merkitsee vuosina 2010 ja 2011 kummallekin noin 11 miljoonan euron määrärahaa. Investointituen kokonaismäärä budjetoidaan vuodelle 2010 66 miljoonan euron valtuutena.

Laajakaistatuesta aiheutuvat menot otetaan valtion talousarvioon liikenne- ja viestintäministeriön pääluokkaan erilliselle menomomentille vuosien 2010 – 2015 talousarvioissa, mikä merkitsee vuosina 2010 ja 2011 kummallekin noin 11 miljoonan euron määrärahaa. Investointituen kokonaismäärä budjetoidaan vuodelle 2010 66 miljoonan euron valtuutena. Määrärahasta on tarkoitus korvata myös Viestintävirastolle aiheutuvat hallinnolliset kulut, jotka ovat arviolta 500 000 euroa vuodessa. Koska kyseessä on siirtomeno (tuki yrityksille), määräraha olisi joko kiinteä tai siirtomääräraha. Kiinteä määräraha olisi käytettävä ko. vuonna, siirtomääräraha on käytettävissä enintään kolmena varainhoitovuotena. Tässä tapauksessa kolmen vuoden siirtomääräraha olisi joustavampi vaihtoehto.

Järjestetään taajuushuutokauppakokeilulla, mahdolliset 66 miljoonan euron ylittävät menot katetaan tarvittaessa televerkon tasausmaksulla

17. Kokeillaan taajuushuutokauppoja vuonna 2009 radiotaajuustyöryhmän keväällä 2008 mallintamalla taajuuksilla. Säädetään erillinen laki eräiden langattoman laajakaistan tarjontaan varattujen radiotaajuuksien huutokauppaamisesta. Tarkoituksena on hankkia kokemuksia ja arvioida sen perusteella huutokauppojen hyötyjä ja haittoja.

Siltä osin kuin laajakaistayhteyksien rakentamisen investointituesta valtiolle aiheutuvat menot ylittävät 66 miljoonaa euroa, menot katetaan tarvittaessa teleyrityksiltä perittävällä määräaikaisella veroluonteisella televerkon tasausmaksulla. Verovelvollisia ovat laajakaistapalveluita tarjoavat teleyritykset. Maksu määräytyy kunkin teleyrityksen laajakaistaliittymien määrän mukaan. Maksu on määräaikainen. Huutokauppatulot ja tasausmaksut tuloutetaan valtion talousarvion tulopuolelle omille momenteilleen.

Selvitysmiehen ehdotuksessa, jota hallituksen iltakoulu käsitteli 17.9.2008 ja josta liikenne- ja viestintäministeriö järjesti laajan lausuntokierroksen 17.9.–24.10.2008, esitettiin useita vaihtoehtoisia tapoja järjestää toimintasuunnitelman rahoitus.

Lausunnoissa esitetyt näkemykset huomioon ottaen esitetään, että järjestetään taajuushuutokauppakokeilu. Siltä osin kuin laajakaistayhteyksien rakentamisen investointituesta valtiolle aiheutuvat menot ylittävät 66 miljoonaa euroa, menot katetaan tarvittaessa teleyrityksiltä perittävällä määräaikaisella veroluonteisella televerkon tasausmaksulla.

Taajuushuutokauppojen kokeileminen

Huutokaupan etuja, haittoja ja markkinavaikutuksia on selvitetty tuoreessa liikenne- ja viestintäministeriön työryhmäraportissa. Ministeriö on hankkinut raportista lausunnot. Huutokauppoja vastustavat erityisesti monet teleyritykset. Useat lausunnon antajat pitivät tärkeänä, että jos huutokaupat otetaan käyttöön, mahdollisilla huutokauppamaksuilla kerättävät tulot käytettäisiin sen toimialan hyväksi, jolta maksut kerätään.

Lainsäädännön valmistelu ja muut toimet käynnistettäisiin siten, että ministeriön työryhmäraportissa¹⁶ tarkoitetut radiotaajuudet voitaisiin huutokaupata. Taajuusalue 2,5–2,69 GHz sopii hyvin uudenlaisen taajuuksien myöntämismenettelyn käyttöön. Huutokaupan etuna kyseisellä taajuusalueella on neutraalisuus ja suoraviivaisuus. Tehtyjen kansainvälisten vertailujen perusteella huutokauppamenettelyllä ei voida osoittaa olevan suoraa vaikutusta verkkoinvestointien aikatauluihin, loppukäyttäjähintoihin tai kilpailutilanteeseen, vaan esimerkiksi EU-maiden väliset erot selittyvät ennen kaikkea telemarkkinoiden kilpailutilanteella sekä muilla eroilla yleisessä markkina- ja sääntely-ympäristössä kuin käytetyillä toimilupien myöntämismenettelyillä. Voimakkaimmin kilpailluilla telemarkkinoilla kuluttajahinnat ovat edulliset toimilupien myöntämisestä riippumatta. Huutokauppamenettelyyn voi toisaalta liittyä negatiivisia lie-

¹⁶ Liikenne- ja viestintäministeriön julkaisuja 19/2008: Markkinalähtöinen taajuushallintomalli. Työryhmän ehdotus

veilmiöitä, kuten korkeat etupainotteiset maksut sekä taajuuksien keskittyminen vain harvoille toimijoille. Näitä on mahdollista ehkäistä ennakolta, kuten sopivilla toimilupaehdoilla sekä porrastamalla huutokauppasumma usealle vuodelle.

Huutokaupamaksut määräytyvät huutokaupassa eikä niistä saatavia valtion tuloja voi tarkasti arvioida. Vastaavien radiotaajuuksien huutokauppa tuotti Norjassa 25 miljoonaa euroa ja Ruotsissa 230 miljoonaa euroa. Suhteuttaen nämä huutokaupat maiden väkilukujen perusteella Suomeen voidaan otaksua, että Suomen valtiolle kertyisi huutokauppatuloja 30 – 130 miljoonaa euroa. Huutokaupamaksut olisi tarkoituksenmukaista periä toimiluvansaajilta tasaerissä porrastetusti. Työryhmän ehdotuksesta poiketen kuitenkin ehdotetaan, että huutokauppatulot porrastettaisiin toimilupakauden kuu-delle ensimmäiselle vuodelle eli vuosille 2010–2015.

Huutokauppa toimeenpanon menettelyistä säädetään lailla. Hallintokulut huutokaupan järjestämisestä katettaisiin huutokaupamaksuilla samoin kuin nykyisin korvataan televisiomaksujen perinnästä ja valvonnasta virastolle aiheutuvat kulut.

Erityisesti teleyritysten huutokauppaa kohtaan esittämä kritiikki tekee tarpeelliseksi arvioida perusteellisesti, onko huutokauppa yleisesti ottaen hyvä tapaa antaa radiotaajuuksien käyttöoikeuksia. Sen vuoksi ehdotetaan, että vuoden 2009 huutokauppa olisi kokeilu, jonka tarkoituksena on hankkia kokemuksia ja arvioida sen perusteella huutokauppojen hyötyjä ja haittoja. Vuoden 2009 alkupuolella arvioidaan, mikä olisi sovelia in ajankohta huutokaupan järjestämiselle.

Huutokaupasta säädettäisiin erillislaki, joka koskisi vain kysymyksessä olevia laajakaistapalveluihin käytettäviä radiotaajuuksia eikä yleisiä huutokauppasäännöksiä otettaisi viestintämarkkinalakiin. Viestintävirasto voisi käynnistää huutokaupan valmistelut tämän periaatepäätöksen hyväksymisen jälkeen jo ennen kuin huutokaupoista annettava erillislaki on hyväksytty.

Televerkon tasausmaksu

Ehdotetaan erityisen televerkon tasausmaksun käyttöön ottamista kattamaan niitä laajakaistatuen aiheuttamia valtion menoja, jotka ylittävät laajakaistatuen valtion osuuden rahoittamiseen osoitettavat 66 miljoonaa euroa.

Verovelvollisia olisivat laajakaistapalveluita tarjoavat teleyritykset. Maksu määräytyisi kunkin teleyrityksen laajakaistaliittymien määrän mukaan. Maksu olisi määräaikaikainen ja sillä katettaisiin toimintasuunnitelmasta aiheutuvat huutokauppatulot ylittävät tulot. Maksukertymään vaikuttaisi laajakaistaliittymien määrän kehitys.

Tasausmaksu olisi veronluonteinen ja se säädettäisiin verolain säätämisyjärjestyksessä. Se mitoitettaisiin kattamaan yleisen televerkoston parantamisesta ja yleispalvelusta aiheutuvat kustannukset. Maksuna kerättäisiin vain se osa vuoden 2015 tavoitetason rahoituksesta, jota huutokauppatulot eivät kata.

Teleyritysten kokonaisliikevaihto vuonna 2007 oli 4 475 miljoonaa euroa. Vuosina 2010–2015 perittävä tasausmaksu olisi suuruusluokaltaan 0,2 prosenttia siitä, jos valtio saisi huutokauppatuloja Norjan tasoa vastaten. Liikevaihdon kasvaessa nykyistä vauhtia tasausmaksut olisivat vuonna 2010 enää noin 0,1 prosenttia teleyritysten kokonaisliikevaihdosta. Tasausmaksulla kerätyt tulot käytettäisiin televerkon parantamiseen ja ne palautuisivat teleyrityksille, joilta yleisen televerkoston parantamistyö tilattaisiin.

Edellä sanotun perusteella mahdollisen määräaikaikaisen tasausmaksun vaikutus teleyritysten talouteen ja viestintämarkkinoihin olisi vähäinen.

Tasausmaksu ei vaikuttaisi mainittavasti laajakaistapalvelun hintoihin eikä kysyntään. Tyypilliset asiakasmaksut nousisivat noin yhden prosentin, jos teleyritykset siirtäisivät tasausmaksun kokonaan niihin.

Huutokauppatulojen ja tasausmaksutulojen tulouttaminen valtion talousarvioon

Valtion talousarviossa noudatetaan ns. täydellisyysperiaatetta, jonka mukaisesti kaikki tulot ja menot on otettava talousarvioon. Toisaalta sallitaan kuitenkin yhteys toisiinsa liittyvien tulojen ja menojen osalta. Perustuslain 84 §:n 1 momentissa säädetään:

”Valtion talousarvioon otetaan arviot vuotuisista tuloista ja määrärahat vuotuisiin menoihin sekä määrärahojen käyttötarkoitukset ja muut talousarvion perustelut. Lailla voidaan säätää, että talousarvioon voidaan ottaa joistakin toisiinsa välittömästi liittyvistä tuloista ja menoista niiden erotusta vastaavat tuloarviot tai määrärahat.”

Edelleen pykälän 3 momentissa säädetään, että ”toisiinsa liittyviä tuloja ja menoja vastaavat tuloarviot ja määrärahat voidaan ottaa talousarvioon usealta varainhoitovuodelta sen mukaan kuin lailla säädetään”.

Valtion talousarviossa annetun lain (13.5.2988/423) 3 a §:n 1 momentissa on säädetty yksityiskohtaisemmin, mitkä tulot ja menot voidaan nettobudjetoida eli ottaa talousarvioon edellä mainitun perustuslain säädöksen mukaisesti tuloista ja menoista vain niiden erotusta vastaavat tuloarviot tai määrärahat. Laissa on erikseen todettu, mitä tuloja ja menoja ei voida nettobudjetoida. Tällaisia tuloja ovat verot ja veronluontoiset maksut sekä menoja siirtomenot.

Huutokauppatuloja ja tasausmaksuja ei siten voida nettobudjetoida. Niistä kertyviä tuloja ei voida sitoa myöskään myönnettävään laajakaistatukeen, joka on siirtomeno. Sen vuoksi sekä huutokauppatulot että tasausmaksutulot on otettava erikseen sekä valtion talousarvion tulopuolelle että menopuolelle osoittaen ne toimintasuunnitelman mukaisiin valtion menoihin.

Sekä huutokauppatulot että tasausmaksutulot budjetoitaisiin maksuperusteisesti eli sille vuodelle, jolloin valtio saa rahasuorituksen. Jos huutokauppa järjestetään vuonna 2009, valtiolle vuosina 2010 – 2015 huutokaupasta kertyvien tulojen määrä voidaan ennakoida. Jokaiselle vuodelle budjetoitaisiin kertyviä tuloja vastaava määrä. Myös tarvittavien tasausmaksutulojen määrä voidaan ennakoida.

Huutokauppatulojen sekä tasausmaksutulojen kytkentä toimintasuunnitelman rahoitukseen laitettaisiin sekä tulo- että menomomenttien perusteluihin. Momentin perusteissa annettaisiin myös informaatio siitä, miten tulokertymä ja menot vastaavat toisiaan. Tällä tavoin huolehdittaisiin siitä, että vastaavuus säilyisi.

Valtion talousarvioesityksen laadinta-aikataulu on ongelma, sillä huutokauppatulot sekä mahdollisesti tarvittavat tasausmaksutulot voidaan tietää vasta hallituksen talousarviokäsittelyn jälkeen. Tiedot jouduttaisiin sisällyttämään täydentävään esitykseen. Menomääräraha mitoitettaisiin maakunnan liittojen tekemien suunnitelmien perusteella. Ensimmäisenä vuonna menomäärärahan tarve olisi arvio, sillä valtion talousarvioesitys joudutaan laatimaan aiemmin kuin maakuntaliittojen suunnitelmat on käsitelty ja rahoitustarpeet kartoitettu. Ottaen huomioon myös laajakaistatuen myöntämisprosessi, menomäärärahan tarve kasvaa todennäköisesti asteittain.

Huutokaupamaksuista ja telepalvelun tasausmaksusta ei ole tarkoitus luoda tapaa verottaa tietoyhteiskuntapalvelujen tarjontaa, vaan ainoastaan huolehtia yleisen televerkkoston yhteiskunnallisesti ja alueellisesti tasapainoisesta kehityksestä.

Postitoiminnassa sovellettu malli haja-asutusalueiden palvelujen turvaamiseksi

Esitetyn rahoitusmallin lisäksi on tutkittu seuraavaa vaihtoehtoista rahoitusmallia:

Postitoiminnassa sovellettu malli haja-asutusalueiden palvelujen turvaamiseksi. Periaatepäätöstä valmisteltaessa on esitetty, että toimintasuunnitelma rahoitettaisiin samaan tapaan kuin postitoiminnassa varmistetaan palveluiden alueellinen saatavuus.

Haja-asutusalueiden postitoiminnan turvaamiseksi on säädetty laki haja-asutusalueiden postitoiminnan turvaamiseksi perittävästä maksusta (708/1997). Lain perusteella maksuvelvollinen on postitoiminnan harjoittaja, joka on saanut toimiluvan rajoitetun postitoiminnan harjoittamiseen. Maksu määräytyy postipalvelun myyntihin-

nan perusteella. Maksun määrä on prosenttiosuus myyntihinnasta, joka saadaan jakamalla toimilupa-alueen väestötiheys 50:llä ja pyöristämällä se lähimpään kokonaislukuun. Prosenttiosuus on enintään 20 prosenttia. Maksua ei määrätä toimilupa-alueelle, jolla väestötiheys on vähemmän kuin 250 asukasta maaneliökilometriä kohti.

Postitoiminnassa sovellettu malli ei sovellu tämän toimintasuunnitelman rahoittamiseen, koska postipalvelu- ja laajakaistamarkkinat ovat sekä lainsäädännöllisesti että rakenteellisesti aivan erityyppisiä. Toisin kuin postitoiminta, laajakaistapalveluiden tarjoaminen ei edellytä toimilupaa matkaviestinverkon tarjontaa lukuun ottamatta. Postimarkkinoilla on vain yksi toimija, jolla on toimilupaan perustuva velvoite tarjota palveluita kaikkialla maassa ja jonka toimintaedellytykset haja-asutusalueilla on haluttu turvata estämällä alalle tulijoiden mahdollinen kermankuorinta. Laajakaistamarkkinoilla taas on jo nyt useita keskenään kilpailevia toimijoita. Harvaanasutuilla alueilla ei kuitenkaan välttämättä ole yhtään laajakaistapalvelun tarjoajaa. Tämän toimintasuunnitelman tavoitteena on edistää laajakaistapalveluiden tarjontaa siten, että niitä on saatavilla kaikkialla maassa. Postiverolain tyyppinen ratkaisu ei näin ollen olisi sovellettavissa tähän toimintasuunnitelmaan.

Viestintävirasto maksattaa tuen ja valvoo sen käyttöä

18. Viestintävirasto maksaa laajakaistatuen valtion osuuden maakuntien kilpailuttamille teleyrityksille tai niiden yhteenliittymille valtioneuvoston tuen alueellisesta jakautumisesta hyväksymän suunnitelman mukaisesti.

Viestintävirasto maksaa laajakaistatuen valtioneuvoston hyväksymän suunnitelman mukaisesti. Kunkin hankkeen lopullinen hinta saadaan kilpailutuksen tuloksena. Viestintävirasto maksaa operaattorille hakemuksesta valtiontuen ja maakuntaliitto vastavasti kuntien tuen. Maakuntaliitot hyödyntävät myös mahdollisuuden EU-rahoitukseen. Valtion osuus voidaan maksaa vasta, kun muut investoijat ovat sitoutuneet omiin osuuksiinsa. Lisäksi vaaditaan että Euroopan komissio hyväksyy esitetyn tuen.

Valtion vuonna 2010 toteutettavassa aluehallinnon uudistuksessa nykyisten alueorganisaatioiden tehtävät kootaan kahteen perustettavaan virastoon, Elinkeino-, liikenne- ja luonnonvarakeskukseen (Ellu) ja Aluehallintovirastoon (Allu). Aluehallinnon nykyisen murrosvaiheen vuoksi Elluja ei tässä vaiheessa ole mahdollista hyödyntää valtiontuen maksatuksessa. Elluilla ei myöskään ole viestintäasioihin perehtynyttä henkilökuntaa. Asiaa on mahdollista arvioida uudelleen esim. vuonna 2012, kun laajakaistaverkon toteutuksen käynnistysvaiheesta ja aluehallinnon uudistuksesta on saatu tarpeeksi kokemuksia.

Viestintävirasto valvoo tuen käyttöä. Viestintäviraston tulee seurata ja valvoa, että julkisella yritystuella toteutetuissa laajakaistaverkoissa ei synny kilpailun vääristymiä. Viestintävirasto laatii yhtenäiset ja selkeät kriteerit, jotta voidaan varmistaa, että laajakaistaverkon rakentamista tuetaan eri puolella maata käyttämällä rahoituksen perusteena samanlaisia taloudellista kannattamattomuutta koskevia kriteereitä. Yritystuen kriteereissä tulee kiinnittää huomiota muutenkin julkisen tuen käytön edellytyksiin ja tarkoituksenmukaiseen käyttöön.

19. Tuen saajat raportoivat vuosittain Viestintävirastolle ja maakuntien liitoille tuen käytöstä ja hankkeiden etenemisestä. Maakuntien liitot päivittävät verkkorakenteen ja tarjonnan tilanteen, kysyntäennusteet sekä tarjonnan kehityksen, muuttavat etenemissuunnitelmia tarpeen mukaan ja raportoivat nämä edelleen Viestintävirastolle. Viestintävirasto seuraa ja valvoo yritysten tukien käyttöä ja kokoaa maakuntien raporteista koosteraportin liikenne- ja viestintäministeriölle. Ministeriö raportoi edelleen toimintasuunnitelman toteutumisesta osana valtion tilinpäätöskertomusta.

Teleyritykset raportoivat vuosittain Viestintävirastolle ja maakuntien liitoille tuen käytöstä ja hankkeiden etenemisestä. Maakuntien liitot päivittävät verkkorakenteen ja tarjonnan tilanteen, kysyntäennusteet sekä tarjonnan kehityksen, muuttavat etenemissuunnitelmia tarpeen mukaan ja raportoivat nämä edelleen Viestintävirastolle.

Viestintävirasto seuraa yritysten tukien käyttöä ja kokoaa maakuntien raporteista koosteraportin liikenne- ja viestintäministeriölle. Raporttiin sisältyy arvio laajakaistatarjonnan kehityksestä lähivuosina.

Ministeriö raportoi edelleen toimintasuunnitelman toteutumisesta osana valtion tilinpäätöskertomusta.

Maakuntien liitot käyttävät saamansa laajakaistatuen sopimusten mukaisiin yleisen televerkoston parantamisen kustannuksiin.

Rahoituksen asianmukaisen käytön varmistamisessa Viestintäviraston valvonnan lisäksi tulee kiinnittää erityistä huomiota maakuntaliittojen ja kuntien järjestelyjen läpinäkyvyyteen sekä jälkikäteiseen todennettavuuteen.

Kehitys vuoden 2015 jälkeen ja uuden toimintasuunnitelman laadinta

20. Vuonna 2012 aloitetaan uuden toimintasuunnitelman laadinta, jolla varaudutaan vuoden 2015 jälkeiseen tilanteeseen. Uutta toimintasuunnitelmaa laadittaessa on myös kyettävä ottamaan huomioon voimassa olevan toimintasuunnitelman muutostarpeet esimerkiksi kysynnän tai tarjonnan osoittautuessa ennakoidusta poikkeavaksi.

Yhteystarpeet kasvavat vuoden 2015 jälkeenkin, mutta sitä pidemmälle ei ole vielä mielekästä asettaa tarkkoja tavoitteita. Kaupalliset ja maantieteelliset tosiasiat eivät kuitenkaan muutu. Uudet teknologiat ja palvelut tulevat jatkossakin ensimmäiseksi tarjolle kaupunkiin. Vastaavasti haja-asutusalueille on vaikeaa saada aikaan kannattavaa liiketoimintaa puhtaasti kaupallisin ehdoin. Toimintasuunnitelman mukaisesti parannetun yleisen televerkoston ylläpito tulee todennäköisesti vaatimaan julkista tukea pysyvästi.

Yleistä televerkostoa jouduttaneen parantamaan palvelutarjonnan vaatimusten mukaisesti haja-asutusalueilla myös vuoden 2015 jälkeen. Siksi on ilmeistä, että tässä toimintasuunnitelmassa esitetyn kaltaisia toimia tarvitaan myös myöhemmin.

Ehdotetaan, että vuonna 2012 aloitetaan uuden toimintasuunnitelman laadinta, jolla varaudutaan vuoden 2015 jälkeiseen tilanteeseen. Uutta toimintasuunnitelmaa laadittaessa on myös kyettävä ottamaan huomioon voimassa olevan toimintasuunnitelman muutostarpeet esimerkiksi kysynnän tai tarjonnan osoittautuessa ennakoidusta poikkeavaksi. Erityisesti kysymys riittävän laajakaistatarjonnan varmistamisesta vapaaajan asuntoihin on otettava tässä yhteydessä esille. Jos huutokaupoilla kerättävät tulot ylittävät investointituen valtionosuuteen tarvittavan määrän, toimintasuunnitelman uudelleen tarkastelun yhteydessä voidaan arvioida myös kuntien maksuosuuden määrää.

TOIMINTASUUNNITELMAN TOTEUTUMISEN EHDOT

Periaatepäätöksen ehdollisuus

21. Tämä periaatepäätös on ehdollinen ja toteutuu valtion osalta edellyttäen, että maakuntien liitot ja kunnat omalta osaltaan toimivat sen tavoitteiden ja toimenpiteiden mukaisesti.

Notifiointi Euroopan komissiolle

22. Valtiontuki notifioidaan Euroopan komissiolle sen mukaan kuin siitä on erikseen säädetty. Tuen toteutuminen edellyttää, että komissio hyväksyy sen.